

ANIMACIO SOCIOCULTURAL I TEATRE :
AVALUACIO DE LA INTERVENCIO SOCIOCULTURAL
AMB TECHNIQUES I ELEMENTS TEATRALS

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1500374843

XAVIER UCAR MARTINEZ

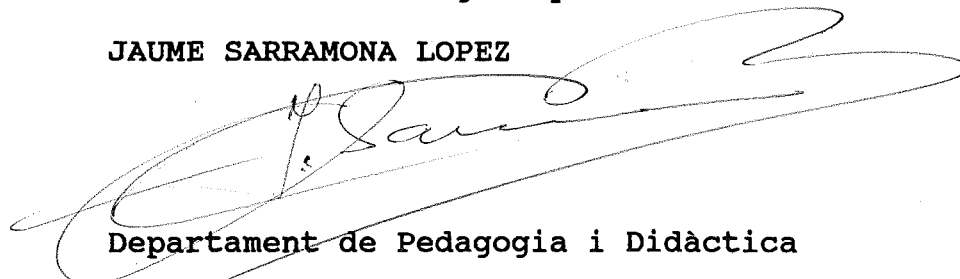
1991

Xavier UCAR I MARTINEZ

**ANIMACIO SOCIOCULTURAL I TEATRE:
AVALUACIO DE LA
INTERVENCIO SOCIOCULTURAL AMB TECHNIQUES I ELEMENTS TEATRALS**

Tesi Doctoral dirigida pel Dr.

JAUME SARRAMONA LOPEZ

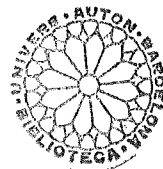

Departament de Pedagogia i Didàctica

Facultat de Lletres

Universitat Autònoma de Barcelona

Any 1991

A mi padre,
A mi hermana,
A Loren.

A G R A I M E N T S

Un recorda sempre els companys de viatge amb els que ha compartit el pa. Les fogueres nocturnes a la vora del camí, la pluja inclement o la foscor que atrapa l'esperit, ofeguen al caminant solitari. Són els companys de viatge els que tornen càlides les nits i converteixen el camí en una aventura amb final feliç.

A la fi del viatge una mirada enrera et fa sentir-te afortunat. Un viarany ple de noms et contempla i de tots ells ets sentit deudor.

Companys de viatge han estat els professors del Dpt. de Pedagogia i Didàctica; les converses, les paraules d'alè, els ànims que molts d'ells em donaren en moments difícils em van ajudar a veure el final quan dubtava que pogués arribar-hi. Els professors Gairin, Tejada, Pont, Jiménez que em proporcionaren discussions molt profitoses i bones estones de "café". El professor Ferrer sobretot, mestre en amistat, confiança i caliu humà a qui haig d'agrair tantes i tantes hores de viatge compartit. El director de la tesi, professor Sarramona, que va saber frenar les meves impaciències i tocar les tecles justes en els moments apropiats.

I N D E X

INTRODUCCIO.	1
MARC TEORIC.	10
CAPITOL I: ANIMACIO SOCIOCULTURAL: DELIMITACIO HISTORICO- CONCEPTUAL	11
A.- NAIXEMENT I ORIGENS DE L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL. .	12
1. Els factors elicitants.	13
2. Els antecedents i el naixement.	27
3. L'evolució històrica a Espanya.	30
4. L'actualitat	45
B.- EL CONCEPTE: EVOLUCIO I ACCEPCIONS	49
1. La problemàtica del concepte.	50
2. Els intents definitoris	55
3. L'oportunitat del nom	74

Un recorda també els refugis on va tenir la sort de trobar bons amics que li van fer entendre que el viatge mai s'acaba, que dura tota la vida. L'abadia de Valvanera que em va obrir les seves portes i va fer que em sentís a casa meva. Mai podré oblidar les converses, els passeigs i la pau interior que vaig sentir entre els seus murs i amb la seva gent. Tot això forma ja part de la meva vida.

Cadascun dels grups amb els que vaig haver de treballar, la gent de la Passió, les internes i els directius del C.P. Wad-ras, l'Ofici Cultural de Cluny, tots ells em van facilitar un camí ple d'obstacles i problemes.

Els meus amics, que van entendre que no pogués anar a tot el que organitzaven i que van respectar per damunt de tot el que jo volia fer. El seu recolçament no m'ha abandonat al llarg de tres anys força monogràfics.

Diu SARTRE que l'aventura no admet afegits, només pren sentit amb la seva mort. Ara que he finalitzat el meu viatge vull oferir els seus resultats a tots aquells que l'han fet possible.

Cerdanyola del Valles,
17 de Febrer de 1991.

CAPITOL II: ANIMACIO SOCIOCULTURAL, EDUCACIO I CONCEPTES
AFINS: ELEMENTS DE L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL. 78

A.- L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL COM A PRACTICA EDUCATIVA. 79

1. Animació sociocultural i educació	80
2. Animació sociocultural i conceptes afins.	85
2.1. Animació sociocultural i educació permanent. .	87
2.2. Animació sociocultural i educació formal, no formal, i informal.	89
2.3. Animació sociocultural i educació d'adults . .	91
2.4. Animació sociocultural i educació popular. . .	93
2.5. Animació sociocultural i educació en el temps lliure	97
2.6. Animació sociocultural i pedagogia social. . .	100
2.7. Quadre descriptiu-explicatiu de les relacions entre l'animació sociocultural i les disciplines educatives relacionades en aquest estudi	102
2.8. Animació sociocultural i acció cultural, acció sociocultural, acció assistencial i acció cívica	105
2.9. Animació sociocultural i extensió i difusió cultural	108
2.10. Animació sociocultural i animació cultural. .	111
2.11. Animació sociocultural i gestió cultural. . .	113
2.12. Animació sociocultural i Política cultural. .	119
2.13. Animació sociocultural i promoció social, promoció participativa i promoció sociocultural.	124
2.14. Animació sociocultural i desenvolupament comunitari.	130

B.- OBJECTIUS I ESTRATEGIES DE L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL.	134
1. Elements que intervenen en el procés d'animació sociocultural.	135
2. El desenvolupament de la concientització i el sentit crític.	138
3. La participació	145
4. La integració social.	153
5. La dinamització sociocultural	160
6. Innovació i creació cultural.	166
7. La utopia	173
8. La intervenció sociocultural i les tècniques. . .	198
8.1. Els processos d'intervenció i la intervenció sociocultural.	199
8.2. Les tècniques en la intervenció sociocultural.	211
8.2.1. La tècnica com a mitjà d'expressió personal o de comunicació	213
8.2.2. La tècnica com a procediment formal, formalització o estructura.	215
8.2.3. La tècnica com a contingut específic. . . .	216

CAPITOL III: L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL COM A TECNOLOGIA SOCIAL. UN MODEL SISTEMIC-TECNOLOGIC D'INTERVENCIO SOCIOCULTURAL.	220
--	-----

A. L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL COM A TECNOLOGIA SOCIAL. .	221
--	-----

1. Característiques i limitacions de l'animació sociocultural com a tecnologia social	222
---	-----

B. UN MODEL SISTEMIC-TECNOLOGIC D'INTERVENCIO SOCIOCULTURAL	241
---	-----

1. L'animació sociocultural com a sistema.	242
--	-----

2. Un model sistèmic-tecnològic d'animació sociocultural	244
--	-----

2.1. Nivell ideològic	245
---------------------------------	-----

A. Ideologia.	247
-----------------------	-----

2.2. Nivell psicosociològic	253
---------------------------------------	-----

B. Agents de la intervenció	256
---------------------------------------	-----

B1. Els animadors.	260
----------------------------	-----

B2. La comunitat	267
----------------------------	-----

C. Area subjectual: adaptativa, introjectiva i projectiva	272
---	-----

D. Pressions de les administracions/ institucions/ entitats	275
---	-----

E. Pressions ambientals i socioculturals.	278
---	-----

2.3. Nivell teleològic.	279
---------------------------------	-----

2.4. Nivell estratègic.	282
---------------------------------	-----

G. Planificació estratègica	283
---------------------------------------	-----

2.5. Nivell diagnòstic.	288
---------------------------------	-----

H. anàlisi de la realitat comunitària	289
---	-----

I. Diagnòstic	294
-------------------------	-----

2.6. Nivell de la intervenció operativa	289
---	-----

J1. Planificació operativa.	298
-------------------------------------	-----

J2. Intervenció tècnica	299
-----------------------------------	-----

J3. Avaluació de la intervenció operativa	302
---	-----

2.7. Nivell de l'avaluació.	304
-------------------------------------	-----

L. Model de comunicació	307
-----------------------------------	-----

CAPITOL IV: L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL I EL TEATRE. LA INTERVENCION SOCIOCULTURAL AMB TECNiques I ELEMENTS TEATRALS. RECOPIlACIO I ANALISI DE LES TECNiques I ELS ELEMENTS TEATRALS.	312
--	-----

A. EL TEATRE: TRETs CHARACTERISTICS	313
---	-----

1. El teatre: introducció.	314
2. El teatre i la vida	318
2.1. El teatre com a procés de comunicació.	325
2.2. La "catarsi" i el teatre	332
3. El teatre i l'home.	335

B. DELIMITACIONS CONCEPTUALS. VERS UNA TIPOLOGIA TEATRAL	344
--	-----

1. L'ambigüitat terminològica.	345
2. Drama, dramatització, teatre, espectacle i joc.	347
2.1. El drama, la dramatització, el teatre i l'espectacle	348
2.2. El joc i el joc dramàtic	354
3. Representar, actuar i interpretar	359
4. Vers una tipologia teatral.	362
4.1. El teatre professional i el teatre no professional.	365
4.2. El teatre comercial i el teatre no comercial	369
4.3. El teatre independent.	371
4.4. El teatre popular.	374

4.5. El teatre universitari	377
4.6. El teatre escolar.	380
5. La nòmina teatral	383
 C. LA INTERVENCIO SOCIOCULTURAL AMB TECNQUES I ELEMENTS TEATRALS	 387
1. El teatre i la intervenció sociocultural.	388
 D. LES TECNQUES TEATRALS I ELS ELEMENTS TEATRALS: RECOPIIACIO I ANALISI	 396
1. Definició i caracterització	397
2. Les tècniques teatrals.	401
2.1. Els jocs deshinibitoris.	403
2.2. Els jocs rítmics	408
2.3. Les tècniques de relaxació	411
2.4. Les tècniques d'estimulació sensorial i exploració física personal i interpersonal . .	416
2.5. Les tècniques d'expressió corporal, mim i pantomima.	423
2.5.1. L'expressió corporal	424
2.5.2. La pantomima i el mim.	430
2.6. Les tècniques d'articulació, dicció i veu. . .	434
2.7. La improvisació.	438
2.8. La dramatització	446
2.9. El psicodrama.	452
2.9.1. Tècniques psicodramàtiques: elements bàsics.	454
2.9.2. La sessió psicodramàtica	458
2.10. El sociodrama	461
2.11. Mètode STANISLAWSKI/Actor's Studio.	467
2.12. El mètode GROTHOWSKY	478

2.13. Les màscares i el maquillatge	485
2.14. Els titelles.	490
2.15. Altres tècniques.	494
3. Els elements teatrals	496
3.1. L'escenografia i la maquinària	499
3.2. Els figurins i el vestuari	503
3.3. La il.luminació i l'electricitat	506
3.4. El so i la música.	509
3.5. Regiduria i utillatge.	512
3.6. La producció	515
3.7. Direcció	519
4. A mode d'epíleg	522

DESENVOLUPAMENT PRACTIC.	524
INTRODUCCIO.	525
 CAPITOL V: L'AVALUACIO DEL PROCÉS D'INTERVENCIO AMB TECNiques I ELEMENTS TEATRALS.	 527
 A. CONCEPTUALITZACIO I PROBLEMÀTICA DEL PROCÉS D'AVALUACIO DE LA INTERVENCIO AMB TECNiques I ELEMENTS TEATRALS	 528
 CAPITOL VI: SISTEMATITZACIO DE L'AVALUACIO	537
 A. ELS PROTAGONISTES DE LA INTERVENCIO. CRITERIS D'AVALUACIO.	538
1. Els protagonistes de la intervenció amb tècniques i elements teatrals	539
2. Criteris d'avaluació i expectatives envers els resultats.	544
 B. LA "NOMINA TEATRAL" EN UNA PERSPECTIVA SOCIOCULTURAL: VARIABLES PER A L'AVALUACIO	554
1. Variables per a l'avaluació	555
2. Operativització de les variables en indicadors	564
2.1. Variables per a l'avaluació i ítems corresponents a cadascun dels qüestionaris	601

C. FASES, ACCIONS, FONTS D'INFORMACIO I INSTRUMENTS PER ELABORAR.	603
--	-----

CAPITOL VII: INSTRUMENTS PER A L'AVUACIO: QUESTIONARIS I L'OBSERVACIO.	ELS 610
---	------------

A. QÜESTIONARI D'AVUACIO INSTITUCIONAL	611
--	-----

1. Objectius, estructura i ítems que conformen el qüestionari.	612
2. Instruccions d'aplicació.	614
3. Qüestionari institucional	616

B. QÜESTIONARI D'AVUACIO DE L'ANIMADOR	629
--	-----

1. Objectius, estructura i ítems que conformen el qüestionari.	630
2. Instruccions d'aplicació.	632
3. Qüestionari de l'animador	634

C. QÜESTIONARI D'AVUACIO DEL GRUP DESTINATARI.	653
--	-----

1. Objectius, estructura i ítems que conformen el qüestionari.	654
2. Instruccions d'aplicació.	657
3. Qüestionari del grup destinatari.	661

D. L'OBSERVACIO.	674
--------------------------	-----

1.	Objectius de l'observació	675
2.	Metodologia de l'observació: instruccions pels observadors	677
3.	Guia-plantilla per a l'observació	680
E.	VALIDACIO DELS INSTRUMENTS D'AVALUACIO.	691
CAPITOL VIII: METODOLOGIA DE TREBALL I SELECCIO MOSTRAL		696
A.	METODOLOGIA DE TREBALL.	697
1.	Passos metodològics	702
B.	LA SELECCIO DELS CASOS.	704
C.	TRETS DEFINITORIS DE LA MOSTRA.	710

CAPITOL IX: RESULTATS DE L'AVALUACIO 716

A. RESULTATS I CONCLUSIONS DE L'AVALUACIO DE CADASCUNA
DE LES INICIATIVES. 717

1. Agrupació teatral Santa Coloma de Farners 718

1.1. Definició i característiques de la iniciativa. 720

1.2. Anàlisi de la realitat en que està
immersa la iniciativa. 720

1.3. Història del grup destinatari. 727

1.4 Resultats de les observacions i les
converses informals 728

1.5. Resultats del qüestionari de la institució . . 732

1.6. Resultats del qüestionari de l'animador. . . . 739

1.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari 747

1.8. Interacció dels resultats. 770

1.9. Conclusions de l'avaluació 775

1.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes 779

1.11. Limitacions i problemàtica del procés
d'avaluació d'aquesta iniciativa. 781

2. Taller de teatre de Wad-ras. Centre penitenciari
per a dones de Barcelona. 782

2.1. Definició i característiques de la iniciativa. 784

2.2. Anàlisi de la realitat en que està immersa
la iniciativa. 785

2.3. Història del grup destinatari. 795

2.4 Resultats de les observacions i les
converses informals 797

2.5. Resultats del qüestionari de la institució . . 803

2.6. Resultats del qüestionari de l'animador. . . . 812

2.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari	825
2.8. Interacció dels resultats.	850
2.9. Conclusions de l'avaluació	858
2.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes	863
2.11. Limitacions i problemàtica del procés d'avaluació d'aquesta iniciativa.	866
3. Ventall teatre de l'Orfeó Vigatà.	867
3.1. Definició i característiques de la iniciativa.	868
3.2. Anàlisi de la realitat en que està immersa la iniciativa.	869
3.3. Història del grup destinatari.	873
3.4 Resultats de les observacions i les converses informals	875
3.5. Resultats del qüestionari de la institució . .	878
3.6. Resultats del qüestionari de l'animador. . . .	879
3.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari	890
3.8. Interacció dels resultats.	913
3.9. Conclusions de l'avaluació	918
3.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes	922
3.11. Limitacions i problemàtica del procés d'avaluació d'aquesta iniciativa.	923
4. La Passió d'Esparreguera.	924
4.1. Definició i característiques de la iniciativa.	926
4.2. Anàlisi de la realitat en que està immersa la iniciativa.	927
4.3. Història del grup destinatari.	934
4.4 Resultats de les observacions i les converses informals	939
4.5. Resultats del qüestionari de la institució . .	947

4.6. Resultats del qüestionari de l'animador. . . .	955
4.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari	970
4.8. Interacció dels resultats.	993
4.9. Conclusions de l'avaluació	1000
4.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes	1006
4.11. Limitacions i problemàtica del procés d'avaluació d'aquesta iniciativa.	1007
 5. Grup de teatre Antifaz.	 1008
5.1. Definició i característiques de la iniciativa.	1010
5.2. Anàlisi de la realitat en que està immersa la iniciativa.	1010
5.3. Història del grup destinatari.	1014
5.4 Resultats de les observacions i les converses informals	1017
5.5. Resultats del qüestionari dela institució. . .	1020
5.6. Resultats del qüestionari del'animador	1021
5.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari	1030
5.8. Interacció dels resultats.	1053
5.9. Conclusions de l'avaluació	1057
5.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes	1061
5.11. Limitacions i problemàtica del procés d'avaluació d'aquesta iniciativa.	1062
 6. Grup de teatre Teiatru.	 1063
6.1. Definició i característiques de la iniciativa.	1065
6.2. Anàlisi de la realitat en que està immersa la iniciativa.	1065
6.3. Història del grup destinatari.	1067
6.4 Resultats de les observacions i les converses informals	1069

6.5. Resultats del qüestionari de la institució . . .	1072
6.6. Resultats del qüestionari de l'animador. . . .	1076
6.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari	1088
6.8. Interacció dels resultats.	1111
6.9. Conclusions de l'avaluació	1116
6.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes	1121
6.11. Limitacions i problemàtica del procés d'avaluació d'aquesta iniciativa.	1122
 7. Grup de teatre del Centre Cívic "La Sagrera". . .	 1123
7.1. Definició i característiques de la iniciativa.	1124
7.2. Anàlisi de la realitat en que està immersa la iniciativa.	1125
7.3. Història del grup destinatari.	1128
7.4 Resultats de les observacions i les converses informals	1130
7.5. Resultats del qüestionari de la institució . .	1133
7.6. Resultats del qüestionari de l'animador. . . .	1140
7.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari	1149
7.8. Interacció dels resultats.	1169
7.9. Conclusions de l'avaluació	1172
7.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes	1177
7.11. Limitacions i problemàtica del procés d'avaluació d'aquesta iniciativa.	1179
 8. "Messe des travailleurs" (França)	 1180
8.1. Definició i característiques de la iniciativa.	1187
8.2. Anàlisi de la realitat en que està immersa la iniciativa.	1188
8.3. Història del grup destinatari.	1194

8.4 Resultats de les observacions i les converses informals	1198
8.5. Resultats del qüestionari de la institució . .	1209
8.6. Resultats del qüestionari de l'animador. . . .	1219
8.7. Resultats del qüestionari del grup destinatari	1233
8.8. Interacció dels resultats.	1257
8.9. Conclusions de l'avaluació	1263
8.10. Consideracions entorn l'avaluació i propostes	1269
8.11. Limitacions i problemàtica del procés d'avaluació d'aquesta iniciativa.	1271
 B. ELEMENTS COMUNS I DIFERENCIALS ENTRE LES INICIATIVES	 1273
 1. Anàlisi de tendències	 1274
1.1. Les institucions	1275
1.2. Els animadors.	1283
1.3. Els grups destinataris	1291
1.4. Interacció dels resultats.	1311
 CAPITOL X: LIMITS DE LA RECERCA.	 1317
 A. LIMITACIONS GENERALS.	 1318
 B. LIMITACIONS ESPECIFIQUES.	 1319

CONCLUSIONS. 1320

CAPITOL XI: CONCLUSIONS GENERALS DE L'ESTUDI 1321

A. CONCLUSIONS DEL MARC TEORIC 1322

B. CONCLUSIONS DE L'INSTRUMENT D'AVUACIO 1324

C. CONCLUSIONS DE L'ANALISI DE TENDENCIES DE LA INTERVENCIO
SOCIOCULTURAL AMB TECHNIQUES I AMB ELEMENTS
TEATRALS. 1325

CAPITOL XII: LINIES FUTURES D'INVESTIGACIO 1332

FONTS. 1336

BIBLIOGRAFIA 1337

A. LLIBRES 1338

B. ARTICLES DE LLIBRES 1369

C. ARTICLES DE REVISTA 1388

ANNEXOS.	1412
CARTES	1413
PROGRAMA ESTADISTIC.	1419
RELACIO DE DADES	1422

RELACIO DE QUADRES DEL MARC TEORIC

QUADRE No. 1: Paral·lelisme entre les concepcions etimològiques de l'educació i la doble concepció de l'animació d'en MOULINIER. Pag. 84

QUADRE No. 2: Relacions entre l'educació popular i l'animació sociocultural Pag. 95

QUADRE No. 3: Relacions entre l'animació sociocultural i algunes disciplines educatives Pag. 102

QUADRE No. 4: Relacions entre l'acció cultural, sociocultural, assistencial i cívica . . . Pag. 106

QUADRE No. 5: Relacions entre la difusió cultural i l'animació cultural. Pag. 110

QUADRE No. 6: Relacions entre la creació cultural artística i la creació cultural comunitaria. Pag. 171

QUADRE No. 7: Mínims metodològics en qualsevol intervenció sociocultural. Pag. 209

QUADRE No. 8: Dimensions conformadores de la tècnica en la seva aplicació per part dels animadors . . Pag. 213

QUADRE No. 9: Situació de base per a l'aplicació d'una tecnologia social. Pag. 224

QUADRE No. 10: Elements que conformen el nivell ideològic dins el model que presentem. Pag. 246

QUADRE No. 11: Elements que conformen el nivell psicosociològic dins el model que es presenta Pag. 254

QUADRE No. 12: Element que conformen el nivell teleològic en el model que hom presenta Pag. 279

QUADRE No. 13: Element que conforma el nivell estratègic en el model que presentem Pag. 282

QUADRE No. 14: Elements que conformen el nivell diagnòstic dins el model que presentem. Pag. 289

QUADRE No. 15: Elements que coformen el nivell de la intervenció operativa en el model que es presenta Pag. 297

QUADRE No. 16: Element que conforma el nivell de l'avaluació en el model que presentem.	Pag. 304
QUADRE No. 17: Un model sistèmic-tecnològic d'animació sociocultural.	Pag. 311
QUADRE No. 18: Procés de comunicació que es produeix en l'experiència teatral.	Pag. 328
QUADRE No. 19: Comparació entre poètiques del teatre aristotèlic, brechtia i per a nens	Pag. 338
QUADRE No. 20: Comparació entre les poètiques del teatre per adolescents, adults i gent gran.	Pag. 339
QUADRE No. 21: Diferències entre el teatre i la dramatització a l'ensenyament.	Pag. 353
QUADRE No. 22: Tipologia teatral	Pag. 364
QUADRE No. 23: Contingut del teatre professional i no professional i les seves relacions amb els processos socioculturals	Pag. 368
QUADRE No. 24: Fitxa tècnica dels jocs o exercicis deshinibitòris	Pag. 407
QUADRE No. 25: Fitxa tècnica dels jocs o exercicis rítmics.	Pag. 410
QUADRE No. 26: Fitxa tècnica dels exercicis de relaxació.	Pag. 415
QUADRE No. 27: Fitxa tècnica de les tècniques d'estimulació sensorial i exploració física, personal i interpersonal.	Pag. 422
QUADRE No. 28: Fitxa tècnica de l'expressió corporal.	Pag. 429
QUADRE No. 29: Fitxa tècnica del mim i la pantomima.	Pag. 433
QUADRE No. 30: Fitxa tècnica de les tècniques d'articulació, dicció i veu.	Pag. 437
QUADRE No. 31 Fitxa tècnica de la improvisació	Pag. 445
QUADRE No. 32: Elements fonamentals del drama: actualització i recursos	Pag. 448
QUADRE No. 33: Concretització d'alguns dels elements fonamentals del drama.	Pag. 449
QUADRE No. 34: Fitxa tècnica de la dramatització.	Pag. 451
QUADRE No. 35: Fitxa tècnica del psicodrama.	Pag. 460

QUADRE No. 36: Fitxa tècnica del sociodrama. .	Pag. 466
QUADRE No. 37: Mètode STANISLAVSKI	Pag. 474
QUADRE No. 38 Fitxa tècnica del mètode STANISLAVSKI.	Pag. 477
QUADRE No. 39: Fitxa tècnica del mètode GROTOWSKY.	Pag. 484
QUADRE No. 40: Fitxa tècnica de la utilització de les màscares i el maquillatge.	Pag. 489
QUADRE No. 41: Fitxa tècnica dels titelles . .	Pag. 493

RELACIO DE QUADRES DEL DESENVOLUPAMENT PRACTIC
--

QUADRE No. 1: Trets que caracteritzen l'avaluació de la intervenció sociocultural i educativa amb tècniques i elements teatrals.	Pag. 534
QUADRE No. 2: Protagonistes de la intervenció.	Pag. 541
QUADRE No. 3.: Criteris d'avaluació.	Pag. 553
QUADRE No. 4.: Relació de variables per a l'avaluació.	Pag. 563
QUADRE No. 5: Indicadors que conformen la variable No. 1.	Pag. 566
QUADRE No. 6: Indicadors que conformen la variable No. 2.	Pag. 570
QUADRE No. 7: Indicadors que conformen la variable No. 3.	Pag. 572
QUADRE No. 8: Indicadors que conformen la variable No. 4.	Pag. 574
QUADRE No. 9: Indicadors que conformen la variable No. 5.	Pag. 576
QUADRE No. 10: Indicadors que conformen la variable No. 6.	Pag. 578
QUADRE No. 11: Indicadors que conformen la variable No. 7.	Pag. 580
QUADRE No. 12: Possibilitats que pot presentar la variable No. 8.	Pag. 584
QUADRE No. 13: Indicadors que conformen la variable No. 8 en relació a les tècniques teatrals. . . .	Pag. 585
QUADRE No. 14: Indicadors que conformen la variable No. 8 en relació als elements teatrals	Pag. 586
QUADRE No. 15 : Indicadors que conformen la variable No. 9.	Pag. 592
QUADRE No. 16: Indicadors que conformen la variable No. 10.	Pag. 593
QUADRE No. 17: Indicadors que conformen la variable No. 11.	Pag. 595

- QUADRE No. 18: Indicadors que conformen la variable No. 12.
 Pag. 596
- QUADRE No. 19: Indicadors que conformen la variable No. 13.
 Pag. 598
- QUADRE No. 20: Indicadors que conformen la variable No. 14.
 Pag. 600
- QUADRE No. 21: Nombre dels ítems que en cadascú dels
 qüestionaris correspon a cadascuna de les variables
 definides. Pag. 602
- QUADRE No. 22: Primera fase del procés d'avaluació:
 objectius, fonts d'informació, tipus d'informació,
 accions i instruments d'avaluació. Pag. 608
- QUADRE No. 23: Segona fase del procés d'avaluació:
 Objectius, fonts d'informació, tipus d'informació i
 instruments d'avaluació. Pag. 608
- QUADRE No. 24: Tercera fase del procés d'avaluació:
 objectius, fonts d'informació, tipus d'informació,
 accions i instruments d'avaluació. Pag. 609
- QUADRE No. 25: Fitxa-tipus per a l'anàlisi d'iniciatives.
 Pag. 703
- QUADRE No. 26: Relació d'iniciatives analitzades:
 característiques i persona que realitza l'avaluació.
 Pag. 709
- QUADRE No. 27: Trets definitòris de la mostra amb la que
 s'ha realitzat l'estudi. Pag. 713
- QUADRE No. 28: Sexe i edats dels animadors . . Pag. 714
- QUADRE No. 29: Puntuacions assignades a les finalitats
 perseguides per la institució que empara l'agrupació
 teatral Farners. Pag. 733
- QUADRE No. 30: Mitjanes de les puntuacions assignades per
 la institució a cadascú dels objectius que es
 persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la
 que assigna a l'animador i a la institució, en
 l'agrupació teatral Farners. Pag. 736
- QUADRE No. 31: Mitjanes de les puntuacions assignades per
 l'animador a cadascú dels objectius que es
 persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la
 que ell assigna a l'animador i a la institució, en
 l'agrupació teatral Farners. Pag. 740

- QUADRE No. 32: Actitud de l'animador vers el procés d'intervenció i actitud que ell assigna a la institució i al grup destinatari, en l'agrupació teatral Farners. Pag. 742
- QUADRE No. 33: Puntuacions assignades per l'animador a diferents aspectes del procés d'intervenció a l'agrupació teatral Farners. Pag. 744
- QUADRE No. 34: Freqüències obtingudes a l'ítem N°. 5 del qüestionari del grup destinatari, en l'agrupació teatral Farners. Pag. 747
- QUADRE No. 35: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i a la institució, en l'agrupació teatral Farners. Pag. 750
- QUADRE No. 36: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés d'intervenció a l'agrupació teatral Farners. Pag. 753
- QUADRE No. 37: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció a l'agrupació teatral Farners. Pag. 756
- QUADRE No. 38: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en l'agrupació teatral Farners. Pag. 759
- QUADRE No. 39: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers ells en l'agrupació teatral Farners. Pag. 761
- QUADRE No. 40: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaja escenes en l'agrupació teatral Farners Pag. 762
- QUADRE No. 41: Respostes del grup destinatari en allò que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció a l'agrupació teatral Farners. Pag. 763
- QUADRE No. 42: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en l'agrupació teatral Farners. Pag. 764
- QUADRE No. 43: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en l'agrupació teatral Farners. Pag. 767

QUADRE No. 44: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en l'agrupació teatral Farners Pag. 771

QUADRE No. 45: Puntuacions assignades a les finalitats perseguides per la institució que empara el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 804

QUADRE No. 46: Puntuacions assignades a les activitats en funció de la seva importància a la institució que empara el taller de teatre de Wad-ras. . . Pag. 805

QUADRE No. 47: Puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari, en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 807

QUADRE No. 48: Mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a la institució i al grup destinatari en el taller de teatre Wad-ras Pag. 814

QUADRE No. 49: Actitud dels animadors A i B envers el procés d'intervenció i actituds que assignen a la institució i al grup destinatari en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 818

QUADRE No. 50: Puntuacions assignades pels animadors a diferents aspectes del procés d'intervenció al taller de teatre de Wad-ras Pag. 821

QUADRE No. 51: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a l'animador i a la institució, en el taller de teatre de Wad-ras Pag. 828

QUADRE No. 52: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés d'intervenció al taller de teatre de Wad-ras Pag. 833

QUADRE No. 53: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció al taller de teatre de Wad-ras Pag. 836

QUADRE No. 54: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 839

QUADRE No. 55: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers elles en el taller de teatre del C.P. de Wad-ras Pag. 841

QUADRE No. 56: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaïtga escenes en el taller de teatre del C.P. de Wad-ras Pag. 842

QUADRE No. 57: Respostes del grup destinatari a allò en que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció al taller de teatre del C.P. de Wad-ras.
 Pag. 843

QUADRE No. 58: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en el taller de teatre del C.P. de Wad-ras. Pag. 844

QUADRE No. 59: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 847

QUADRE No. 60: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en el taller de teatre Wad-ras Pag. 851

QUADRE No. 61: Puntuacions assignades per l'animador a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a la institució i al grup destinatari, en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 880

QUADRE No. 62: Actitud de l'animador vers el procés d'intervenció i actitud que ell assigna a la institució i al grup destinatari, en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 883

QUADRE No. 63: Puntuacions assignades per l'animador a diferents aspectes del procés d'intervenció al grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 885

QUADRE No. 64: Freqüència d'utilització de tècniques teatrals per l'animador al grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 887

QUADRE No. 65: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a l'animador i a la institució, en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 893

QUADRE No. 66: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés d'intervenció al grup Ventall teatre de l'orfeó Vigatà.
 Pag. 896

QUADRE No. 67: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció al grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà.
 Pag. 899

QUADRE No. 68: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà. . . Pag. 902

QUADRE No. 69: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers elles en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 904

QUADRE No. 70: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaja escenes en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà.Pag. 905

QUADRE No. 71: Respostes del grup destinatari en allò que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 906

QUADRE No. 72: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 907

QUADRE No. 73: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 910

QUADRE No. 74: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà.Pag. 914

QUADRE No. 75: Puntuacions assignades a les finalitats perseguides per la institució que empara la Passió d'Esparreguera Pag. 948

QUADRE No. 76: Puntuacions assignades a les activitats en funció de la seva importància a la institució que empara la Passió d'Esparreguera. Pag. 949

QUADRE No. 77: Puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a l'animador i al grup destinatari, en la Passió d'Esparreguera . Pag. 951

QUADRE No. 78: Mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a la institució i al grup destinatari, en la Passió d'Esparreguera. Pag. 957

QUADRE No. 79: Actitud dels animadors A, B i C envers el procés d'intervenció i actituds que ells assignen a la institució i al grup destinatari en el la Passió d'Esparreguera Pag. 961

- QUADRE No. 80: Puntuacions assignades pels animadors a diferents aspectes del procés d'intervenció a la Passió d'Esparreguera. Pag. 965
- QUADRE No. 81: Freqüències obtingudes a l'ítem No. 5 del qüestionari del grup destinatari, en la Passió d'Esparreguera Pag. 970
- QUADRE No. 82: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador i a la institució, en la Passió d'Esparreguera Pag. 973
- QUADRE No. 83: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés d'intervenció a la Passió d'Esparreguera . . Pag. 976
- QUADRE No. 84: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció a la Passió d'Esparreguera . . Pag. 979
- QUADRE No. 85: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en la Passió d'Esparreguera. Pag. 982
- QUADRE No. 86: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers ells en la Passió d'Esparreguera Pag. 984
- QUADRE No. 87: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaja escenes en la Passió d'Esparreguera. Pag. 985
- QUADRE No. 88: Respostes del grup destinatari en allò que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció a la Passió d'Esparreguera . Pag. 986
- QUADRE No. 89: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en la Passió d'Esparreguera. Pag. 987
- QUADRE No. 90: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en la Passió d'Esparreguera. Pag. 990
- QUADRE No. 91: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en la Passió d'Esparreguera. Pag. 994
- QUADRE No. 92: Mitjanes de les puntuacions assignades per l'animador a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna al grup destinatari en el grup de teatre Antifaz . Pag. 1022

QUADRE No. 93: Actitud de l'animador vers el procés d'intervenció i actitud que ell assigna a la institució i al grup destinatari, en el grup de teatre Antifaz. Pag. 1025

QUADRE No. 94: Puntuacions assignades per l'animador a diferents aspectes del procés d'intervenció en el grup de teatre Antifaz. Pag. 1027

QUADRE No. 95: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador en el grup de teatre Antifaz. . Pag. 1033

QUADRE No. 96: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés d'intervenció al grup de teatre Antifaz. . . Pag. 1036

QUADRE No. 97: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció al grup de teatre Antifaz. . . Pag. 1039

QUADRE No. 98: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup de teatre Antifaz Pag. 1042

QUADRE No. 99: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers ells en el grup de teatre Antifaz Pag. 1044

QUADRE No. 100: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaitja escenes en el grup de teatre Antifaz Pag. 1045

QUADRE No. 101: Respostes del grup destinatari a allò en que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció en el grup de teatre Antifaz. Pag. 1047

QUADRE No. 102: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en el grup de teatre Antifaz. Pag. 1048

QUADRE No. 103: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup de teatre Antifaz. Pag. 1050

QUADRE No. 104: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en el grup de teatre Antifaz Pag. 1054

QUADRE No. 105: Puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i

des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari en el grup de teatre Teiatru . Pag. 1073

QUADRE No. 106: Mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen al grup destinatari en el grup de teatre Teiatru . Pag. 1077

QUADRE No. 107: Actitud dels animadors A i B envers el procés d'intervenció i actituds que ells assignen a la institució i al grup destinatari en el grup de teatre Teiatru Pag. 1080

QUADRE No. 108: Puntuacions assignades pels animadors a diferents aspectes del procés d'intervenció en el grup de teatre Teiatru. Pag. 1083

QUADRE No. 109: Tècniques teatrals utilitzades pels animadors en el grup de teatre Teiatru . . Pag. 1084

QUADRE No. 110: Relacions que tenen amb la comunitat els membres del grup Teiatru de Manresa. . . . Pag. 1088

QUADRE No. 111: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador en el grup de teatre Teiatru. . Pag. 1091

QUADRE No. 112: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés d'intervenció al grup de teatre Teiatru. . . Pag. 1094

QUADRE No. 113: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció al grup de teatre Teiatru.P. 1097

QUADRE No. 114: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup de teatre Teiatru. Pag. 1100

QUADRE No. 115: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers ells en el grup de teatre Teiatru Pag. 1102

QUADRE No. 116: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaïtga escenes en el grup de teatre Teiatru Pag. 1103

QUADRE No. 117: Respostes del grup destinatari a allò en que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció en el grup de teatre Teiatru Pag. 1104

QUADRE No. 118: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en el grup de teatre Teiatru. Pag. 1105

QUADRE No. 119: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup de teatre Teiatru. Pag. 1108

QUADRE No. 120: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en el grup de teatre Teiatru Pag. 1112

QUADRE No. 121: Puntuacions assignades a les finalitats perseguides per la institució que empara al grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. . . Pag. 1134

QUADRE No. 122: Puntuacions assignades a les activitats en funció de la seva importància a la institució que empara al grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1135

QUADRE No. 123: Puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius que persegueix en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. . . Pag. 1137

QUADRE No. 124: Puntuacions assignades per l'animador a cadascú dels objectius que persegueix en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. . . Pag. 1141

QUADRE No. 125: Puntuacions assignades per l'animador a diferents aspectes del procés d'intervenció en el grup de teatre del centre cívic de la Sagrera . Pag. 1144

QUADRE No. 126: Tècniques teatrals utilitzades i freqüència d'utilització per part de l'animador en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. . . Pag. 1146

QUADRE No. 127: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius que persegueix en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1151

QUADRE No. 128: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés d'intervenció al grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1153

QUADRE No. 129: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció al grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1155

QUADRE No. 130: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup de teatre de Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1158

QUADRE No. 131: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers ells en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. . . Pag. 1160

QUADRE No. 132: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaïtga escenes en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera.
 Pag. 1161

QUADRE No. 133: Respostes del grup destinatari a allò en que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera Pag. 1162

QUADRE No. 134: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1163

QUADRE No. 135: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera Pag. 1166

QUADRE No. 136: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera.
 Pag. 1170

QUADRE No. 137: Puntuacions assignades a les finalitats perseguides per la institució que empara la iniciativa "Messe des travailleurs" Pag. 1210

QUADRE No. 138: Puntuacions assignades a les activitats en funció de la seva importància a la institució que empara la iniciativa "Messe des travailleurs". 1211

QUADRE No. 139: Puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari, en la "Messe des travailleurs".P. 1214

QUADRE No. 140: Mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a la institució i al grup destinatari, en la "Messe des travailleurs".
 Pag. 1221

QUADRE No. 141: Actitud dels animadors A i B envers el procés d'intervenció i actituds que ells assignanen a la institució i al grup destinatari a la "Messe des travailleurs". Pag. 1224

QUADRE No. 142: Puntuacions assignades pels animadors a diferents aspectes del procés d'intervenció a la iniciativa "Messe des travailleurs". . . . Pag. 1226

QUADRE No. 143: Tècniques teatrals utilitzades pels animadors a la iniciativa "Messe des travailleurs".
 Pag. 1228

QUADRE No. 144: Freqüències obtingudes a l'ítem No. 5 del qüestionari del grup destinatari, en la "Messe des travailleurs". Pag. 1234

QUADRE No. 145: Mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador i a la institució, en la "Messe des travailleurs". Pag. 1237

QUADRE No. 146: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció a la iniciativa "Messe des travailleurs". Pag. 1241

QUADRE No. 147: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció a la iniciativa "Messe des travailleurs". Pag. 1243

QUADRE No. 148: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en la iniciativa "Messe des travailleurs" . . Pag. 1246

QUADRE No. 149: Respostes del grup destinatari respecte l'actitud de l'animador envers ells en la "Messe des travailleurs" Pag. 1249

QUADRE No. 150: Respostes del grup destinatari a l'actitud de l'animador quan aplica tècniques o assaïtga escenes en la "Messe des travailleurs" Pag. 1250

QUADRE No. 151: Respostes del grup destinatari a allò en que l'animador posa major èmfasi durant el procés d'intervenció a la "Messe des travailleurs".P. 1251

QUADRE No. 152: Participació del grup destinatari i qualitat d'aquesta en la realització d'activitats al voltant del muntatge, en la "Messe des travailleurs". Pag. 1252

QUADRE No. 153: Mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en la iniciativa "Messe des travailleurs" Pag. 1255

QUADRE No. 154: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en la iniciativa "Messe des travailleurs". Pag. 1258

QUADRE No. 155: Puntuacions assignades per les institucions a les finalitats que persegueixen. Pag. 1276

QUADRE No. 156: Puntuacions assignades per les institucions a les activitats que realitzen en funció de la importància que tenen dins llurs programacions. 1277

- QUADRE No. 157: Mitjanes de les puntuacions assignades per les institucions a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari. 1279
- QUADRE No. 158: Mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a les institucions i als grups destinataris.
 Pag. 1284
- QUADRE No. 159: Puntuacions donades pels animadors a diferents aspectes del procés d'intervenció en funció de la seva importància Pag. 1288
- QUADRE No. 160: Nombre de persones del grup destinatari que pertanyen a la comunitat en cadascuna de les iniciatives. Pag. 1291
- QUADRE No. 161: Nombre de persones del grup destinatari que apliquen els coneixements o habilitats de la seva professió al procés d'avaluació, en les diferents iniciatives. Pag. 1292
- QUADRE No. 162: Aspectes del procés d'intervenció sobre els quals els membres dels grups destinataris apliquen els coneixements o habilitats de la seva professió en les diferents iniciatives. Pag. 1293
- QUADRE No. 163: Respostes dels membres dels grups destinataris a si havien fet o no teatre prèviament al procés d'intervenció en les diferents iniciatives.
 Pag. 1294
- QUADRE No. 164: Respostes dels membres dels grups destinataris al paper que juguen en el procés d'intervenció en les diferents iniciatives. Pag. 1295
- QUADRE No. 165: Respostes dels membres dels grups destinataris a les raons que els han mogut a participar en el procés d'intervenció. . . Pag. 1296
- QUADRE No. 166: Mitjanes de les puntuacions assignades pels grups destinataris a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a les institucions i als animadors.
 Pag. 1297
- QUADRE No. 167: Mitjanes de les puntuacions donades pels membres dels grups destinataris en allò que més valoren del procés d'intervenció a totes les iniciatives. Pag. 1300
- QUADRE No. 168: Mitjanes de les puntuacions donades pels membres dels grups destinataris en allò pel que els hi serveix el procés d'intervenció a totes les iniciatives analitzades. Pag. 1301

- QUADRE No. 169: Persones dels grups destinataris que participen activament en la creació i/o posta en marxa del projecte teatral Pag. 1302
- QUADRE No. 170: Persones dels grups destinataris que participen activament en la planificació del procés d'intervenció. Pag. 1303
- QUADRE No. 171: Mitjanes de les puntuacions donades pels membres dels grups destinataris a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en totes les iniciatives analitzades. Pag. 1304
- QUADRE No. 172: Persones que participen en altres projectes a partir d'allò realitzat al procés d'intervenció. Pag. 1305
- QUADRE No. 173: Projectes duts a terme a partir d'allò realitzat al procés d'intervenció. Pag. 1306
- QUADRE No. 174: Persones que han contribuït aportant material al procés d'intervenció en les diferents iniciatives analitzades. Pag. 1307
- QUADRE No. 175: Raons donades pels membres dels grups destinataris per a la difusió del procés d'intervenció o dels seus resultats. Pag. 1308
- QUADRE No. 176: Participació dels membres del grup destinatari en l'avaluació del procés d'intervenció en les iniciatives analitzades. Pag. 1309
- QUADRE No. 177: Contingut de la participació dels membres del grup destinatari en l'avaluació del procés d'intervenció en les iniciatives analitzades. P. 1310
- QUADRE No. 178: Triangulació de les puntuacions assignades als objectius que persegueix el procés d'intervenció en la iniciativa "Messe des travailleurs". Pag. 1312

RELACIO DE GRAFIQUES

- GRAFICA No.1 : Elements que componen la realitat de la intervenció amb tècniques i elements teatrals.
 Pag. 543
- GRAFICA No. 2: Conceptualització del procés de creació dels instruments d'avaluació. Pag. 548
- GRAFICA No. 3: Metodologia a seguir en aquest estudi.
 Pag. 701
- GRAFICA No. 4: Edats dels participants en els grups destinataris de la mostra. Pag. 715
- GRAFICA No. 5: Distribució per edats de la població de Santa Coloma de Farners. Pag. 721
- GRAFICA No. 6: Representació gràfica de les puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari, en l'agrupació teatral Farners Pag. 737
- GRAFICA No. 7: Representació gràfica de les puntuacions assignades per l'animador a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a la institució i al grup destinatari, en l'agrupació teatral Farners Pag. 741
- GRAFICA No. 8: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador i a la institució, en l'agrupació teatral Farners Pag. 751
- GRAFICA No. 9: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció a l'agrupació teatral Farners. Pag. 754
- GRAFICA No. 10: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció a l'agrupació teatral Farners. Pag. 757
- GRAFICA No. 11: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en l'agrupació teatral Farners. Pag. 760

GRAFICA No. 12: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en l'agrupació teatral Farners.

. Pag. 768

GRAFICA No. 13: Distribució per edats de la població del C.P. Wad-Ras Pag. 786

GRAFICA No. 14: Representació gràfica de les puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 808

GRAFICA No. 15: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a la institució i al grup destinatari en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 815

GRAFICA No. 16: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grups destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador i a la institució, en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 829

GRAFICA No. 17: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció al taller de teatre de Wad-ras. Pag. 834

GRAFICA No. 18: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció al taller de teatre de Wad-ras Pag. 837

GRAFICA No. 19: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el taller de teatre de Wad-ras Pag. 839

GRAFICA No. 20: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el taller de teatre de Wad-ras. Pag. 848

GRAFICA No. 21: Distribució per edats de la població de la comarca d'Osona. Pag. 871

GRAFICA No. 22: Representació gràfica de les puntuacions assignades per l'animador a cadascú dels objectius que

es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a la institució i al grup destinatari al grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà . Pag. 881

GRAFICA No. 23: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador i a la institució, en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 894

GRAFICA No. 24: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció al grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 897

GRAFICA No. 25: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció al grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 900

GRAFICA No. 26: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 902

GRAFICA No. 27: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup Ventall teatre de l'orfeó vigatà Pag. 911

GRAFICA No. 28: Distribució per edats de la població d'Esparreguera Pag. 928

GRAFICA No. 29: Representació gràfica de les puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a l'animador i al grup destinatari, en la Passió d'Esparreguera Pag. 952

GRAFICA No. 30: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a la institució i al grup destinatari, en la Passió d'Esparreguera. Pag. 958

GRAFICA No. 31: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grups destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador i a la institució, en la Passió d'Esparreguera. . Pag. 974

GRAFICA No. 32: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció a la Passió d'Esparreguera Pag. 977

- GRAFICA No. 33: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció a la Passió d'Esparreguera. Pag. 980
- GRAFICA No. 34: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en la Passió d'Esparreguera Pag. 982
- GRAFICA No. 35: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en la Passió d'Esparreguera. Pag. 991
- GRAFICA No. 36: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grups destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador en el grup de teatre Antifaz Pag. 1023
- GRAFICA No. 37: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grups destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador en el grup de teatre Antifaz Pag. 1034
- GRAFICA No. 38: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció al grup de teatre Antifaz Pag. 1037
- GRAFICA No. 39: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció al grup de teatre Antifaz. Pag. 1040
- GRAFICA No. 40: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup de teatre Antifaz. Pag. 1043
- GRAFICA No. 41: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup de teatre Antifaz. Pag. 1051
- GRAFICA No. 42: Puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari en el grup de teatre Teiatru . Pag. 1074
- GRAFICA No. 43: Mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius des de la pròpia

perspectiva i des de la que assignen al grup destinatari en el grup de teatre Teiatru . Pag. 1078

GRAFICA No. 44: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que ells assignen a l'animador en el grup de teatre Teiatru Pag. 1092

GRAFICA No. 45: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció al grup de teatre Teiatru Pag. 1095

GRAFICA No. 46: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció al grup de teatre Teiatru. Pag. 1098

GRAFICA No. 47: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup de teatre Teiatru. Pag. 1101

GRAFICA No. 48: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup de teatre Teiatru. Pag. 1109

GRAFICA No. 49: Representació gràfica de les puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius que persegueix en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1138

GRAFICA No. 50: Representació gràfica de les puntuacions assignades per l'animador a cadascú dels objectius que persegueix en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. Pag. 1142

GRAFICA No. 51: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grup destinatari a cadascú dels objectius que persegueix en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. . . Pag. 1152

GRAFICA No. 52: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció al grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera. . . Pag. 1154

GRAFICA No. 53: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció al grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera . Pag. 1156

GRAFICA No. 54: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés

d'intervenció pot afectar a la comunitat, en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera . Pag. 1159

GRAFICA No. 55: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en el grup de teatre del Centre Cívic de la Sagrera Pag. 1167

GRAFICA No. 56: Distribució per edats de la població de Le Creusot (França) Pag. 1189

GRAFICA No. 57: Representació gràfica de les puntuacions assignades per la institució a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari, en la "Messe des travailleurs". Pag. 1215

GRAFICA No. 58: Mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a la institució i al grup destinatari, en la "Messe des travailleurs". Pag. 1222

GRAFICA No. 59: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pel grups destinatari a cadascú dels objectius des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a l'animador i a la institució, en la "Messe des travailleurs". Pag. 1238

GRAFICA No. 60: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò que més valoren del procés intervenció a la iniciativa "Messe des travailleurs" Pag. 1242

GRAFICA No. 61: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari en allò pel que els hi serveix el procés intervenció a la iniciativa "Messe des travailleurs". . . Pag. 1244

GRAFICA No. 62: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents possibilitats en les que el procés d'intervenció pot afectar a la comunitat, en la iniciativa "Messe des travailleurs". . . Pag. 1247

GRAFICA No. 63: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions donades pel grup destinatari a diferents elements dels que componen el procés d'intervenció en la iniciativa "Messe des travailleurs". Pag. 1256

GRAFICA No. 64: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades per les institucions a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assigna a l'animador i al grup destinatari Pag. 1280

GRAFICA No. 65: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pels animadors a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen als grups destinataris i a les institucions. . . . Pag. 1285

GRAFICA No. 66: Representació gràfica de les mitjanes de les puntuacions assignades pels grups destinataris a cadascú dels objectius que es persegueixen des de la pròpia perspectiva i des de la que assignen a les institucions i als animadors Pag. 1298

I N T R O D U C C I O

Analitzant el desenvolupament del coneixement diu BUNGE que aquest pot créixer de dues maneres diferents: en superfície o en profunditat. La primera, que equipara al treball dels dos BACON, genera un coneixement que abasta molts continguts, però tractats amb poca profunditat. La segona, de signe invers, la fa equivalent a la investigació newtoniana, atès que va ésser aquest autor qui va inventar el primer sistema científic profund i a gran escala. Segons BUNGE, el perill del coneixement que creix en superfície prové de llur ceguesa, de la manca d'un nord concret; aquest coneixement tendeix a la paràlisi per manca d'idees. D'altra banda, el coneixement que creix exclusivament en profunditat, comporta el risc de convertir-se en una mena d'especulació incontrolada (1985:89).

Una tesi és, abans que res, un intent d'ampliar els coneixements. Ens hem de situar doncs, prèviament, en un dels camins assenyalats per BUNGE o, en tot cas, definir algun altre sender que ens pugui portar a la mateixa fita.

Les particulars característiques d'un treball com el d'elaboració d'una tesi semblen condicionar a priori el viarany que hauríem de recórrer: allò lògic fóra fer avançar els coneixements en profunditat. Ara bé,

aquest raonament parteix de la base que el camp objecte d'estudi és conegut i està força desenvolupat. Aquesta és la raó per la qual s'ha de treballar en profunditat i no en superfície o, amb una analogia un tant agrària, cal fer un pou més que llaurar un camp (1).

L'àmbit específic sobre el que hem centrat les nostres anàlisi és el de l'animació sociocultural i, en concret, sobre la intervenció sociocultural amb tècniques i elements teatrals. El primer, l'animació sociocultural, tot just s'acaba de fer adult al nostre país. Quatre dècades d'història, riques en experiències però pobres en teoria, constitueixen el balanç actual de la seva maduresa. Tot i que hi ha horts i jardins força ben treballats, encara manquen moltes franges de terreny per desbrossar, per llaurar i, fins i tot, per descobrir.

El segon, la intervenció sociocultural amb tècniques i elements teatrals, com a fill petit del primer, és un terreny selvàtic. Hi ha estudis sobre el teatre en general, sobre el teatre en l'àmbit escolar i, fins i tot, sobre el "teatre popular", que potser fóra el que més s'acosta a l'objecte del nostre estudi. Hi ha però molt poca cosa referida a la intervenció sociocultural amb tècniques i elements teatrals.

(1) Dec aquesta idea tant il·lustradora a les converses mantingudes amb el prof. MONTANE.

No tindria gaire sentit amb aquestes premises elegir cap dels camins assenyalats per BUNGE. A falta d'una analogia millor, el que es pretén amb aquesta tesi es dissenyar un camí intermig que ens permeti anar fent petits pous a mesura que anem llaurant el camp. La nostra és en aquest sentit una visió general de l'animació sociocultural que pretén, d'una banda, aprofundir i descobrir nous enfoccs en temes ja tractats per altres autors i, d'una altra, presentar i analitzar nous temes que puguin ésser objecte d'un aprofundiment posterior.

La nostra no serà una tesi ortodoxament centrada en la comprovació o demostració d'una proposta preliminar. Serà més aviat la presentació genèrica d'un àmbit -la intersecció animació-teatre en el marc globalitzador de l'educació- en el que hem operat petites però nombroses innovacions.

A la pàgina següent presentem un esquema on es veu l'estructura de la tesi, els capítols que la componen i el contingut de cadascun d'ells.

AGRAIMENTS		INTRODUCCIO						
MARC TEORIC	ANIMACIO SOCIO- CULTURAL	i						
		EDUCACIO	i					
			TECNOLOGIA	i				
	CAPITOL I	CAPITOL II	CAPITOL III	TEATRE	CAPITOL IV			
DESENVOLUPAMENT PRACTIC	AVALUACIO DE LA INTERVENCIO SOCIOCULTURAL AMB TEQNQUES I ELEMENTS TEATRALS							
	P R O B L E M A T I C A	S I S T E M A T I Z C I O	I N S T R U M E N T S	M E T O D O L O G I A	S E L E C C I O	R E S U L T A T S	L I M I T S	L A R E C E R C A
	CAPITOL V		CAPITOL VII	I		CAPITOL IX		CAPITOL X
		CAPITOL VI		CAPITOL VIII				
CONCLUS	CONCLUSIONS							
	CAPITOL XI				CAPITOL XII			
	LINIES FUTURES D'INVESTIGACIO							
FONTS	BIBLIOGRAFIA							
	ANNEXOS							

La tesi es compon de quatre blocs: un marc teòric, el seu desenvolupament pràctic, les conclusions generals de l'estudi i les fonts utilitzades.

El marc teòric consta de quatre capítols. En el primer es fa una delimitació històrico-conceptual de l'animació sociocultural. Per entendre l'actual situació i desenvolupament d'aquest àmbit socioeducatiu de la intervenció ens cal conèixer quins són els factors que originen la seva aparició, les circumstàncies concretes del seu naixement i, tanmateix, la seva evolució històrica al nostre estat. Necessitem saber també els abordatges teòrics de què el concepte ha estat objecte. Les visions teòriques dels diferents autors sobre la conceptualització i contingut de l'animació sociocultural ens oferiran els fonaments sobre els que construir el nostre propi edifici. Ens hem de interrogar, finalment, sobre l'oportunitat del nom que caracteritza l'objecte del nostre estudi, atès que aquesta constitueix una de les qüestions encara avui sense resoldre.

El segon capítol se centra sobre les relacions que manté l'animació sociocultural amb altres accions sociointerventives i amb altres disciplines de l'univers educatiu i, tanmateix, sobre els elements bàsics que la componen. En definitiva, amb aquest capítol es pretén, d'una banda, ubicar l'animació sociocultural dins l'àmbit educatiu diferenciant-la, al mateix temps, d'altres

accions amb les que conviu en la pràctica quotidiana de la intervenció socioeducativa. D'altra banda, es volen definir i analitzar alguns dels elements que resulten més problemàtics a l'hora d'actuar sobre la realitat.

En el tercer capítol s'opta per una conceptualització sistèmico-tecnològica de l'animació sociocultural. En ell es presenta el que anomenem "model sistèmic-tecnològic d'animació sociocultural" que es manifesta com una representació icònica que permet descriure, comprendre, analitzar i, en conseqüència, avaluar, qualsevol intervenció sociocultural independentment de la realitat sobre la que s'hi produeixi.

L'últim capítol del marc teòric s'ocupa de les relacions entre l'animació sociocultural i el teatre. Es comença fent unes reflexions al voltant del significat del teatre per a l'home com a representació de la vida. S'analitzen a continuació els diferents tipus de teatre que es poden donar a la pràctica i després es fa una anàlisi del teatre com a metodologia d'intervenció sociocultural. S'acaba el capítol amb un estudi pormenoritzat de les diferents tècniques i elements teatrals que es poden utilitzar en la pràctica de la intervenció.

El desenvolupament pràctic, que constitueix el segon gran bloc d'aquesta tesi, consta de sis capítols. El capítol V, primer d'aquest bloc, se centra en una conceptualització específica de la problemàtica del procés

d'avaluació de la intervenció amb tècniques i elements teatrals, i en ell es defineixen els trets bàsics que han de caracteritzar el procés.

En el capítol VI se sistematitza l'avaluació, es defineixen els criteris bàsics i s'analitzen les variables més significatives. A l'operativització d'aquestes en indicadors segueix una visió globalitzada del procés que delimita les seves fases, les accions, les fonts d'informació i, per últim, els instruments que cal elaborar.

El capítol VII està dedicat a l'elaboració dels instruments necessaris per a la realització del procés avaluador. En ell es presenten aquests instruments i, tanmateix, les seves instruccions d'aplicació. Tanca el capítol la validació d'aquests instruments.

Amb tot aquest material elaborat cal dissenyar la metodologia a seguir en la realització de la investigació, que es presenta al capítol VIII d'aquest estudi. Cal també definir la mostra amb què es treballarà i els trets que la caracteritzen. Realitzarem el procés d'avaluació sobre vuit iniciatives socioculturals de diferents llocs del nostre país i, tanmateix, de França. Els resultats de l'avaluació d'aquestes iniciatives conforma el capítol IX, al que segueixen, per últim, els límits de la recerca en el capítol X.

El tercer bloc està constituït per les conclusions generals de l'estudi, presentades al capítol XI, i les línies d'investigació que es poden seguir en un futur, al capítol XII.

La bibliografia i els annexos, fonts d'informació pel treball realitzat, conformen l'últim bloc i clouen un treball que ha ocupat quasi quatre anys de la vida del seu autor i que presenta tot seguit sota la forma d'una tesi doctoral.

M A R C T E O R I C

**I.- ANIMACIO SOCIOCULTURAL : DELIMITACIO HISTORICO-
CONCEPTUAL**

A.- NAIXEMENT I ORIGENS DE L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL

B.- EL CONCEPTE: EVOLUCIO I ACEPCIONS

A.- NAIXEMENT I ORIGENS DE L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL

En aquest punt s'analitzen :

1. Els factors elicitants
2. Els antecedents i el naixement
3. L'evolució històrica a Espanya
4. L'ur actualitat.

1. ELS FACTORS ELICITANTS

"En altres temps el nostre heroi va ser un Sant Jordi que va matar un drac per a salvar una donzella; avui el nostre heroi sembla ésser un espia que mata una donzella per a fugir del drac."
(DURRELL, 1985: 266)

El punt de partida per a qualsevol anàlisi genèric que es vulgui realitzar sobre els orígens i naixement de l'animació sociocultural, ha d'ésser necessàriament la crisi de la civilització occidental, entesa a partir de les dues grans guerres i, sobretot, a partir del període transcorregut des de l'acabament de la segona fins als nostres dies. Crisi en el seu sentit més etimològic de canvi (del grec "krisis"; de "krinoo", que vol dir separar, distingir, jutjar i en definitiva canviar). Certament aquest segle ha estat objecte de canvis continus que han afectat d'una manera considerable el desenvolupament i l'esfera d'acció de l'ésser humà. Aquests canvis s'han produït en tots els dominis de la vida sociocultural i els expliquem en termes històrics, per eliminar la càrrega negativa que comporta el terme "crisi", com un procés d'avanç envers un grau més elevat de civilització i de progrés.

Aquesta situació crítica en la que es troba la nostra societat correspon a allò que ORTEGA i GASSET va denominar "esquema de les crisi". Aquest filòsof assenyalà, que una crisi al nivell d'un poble o un conjunt de pobles, resulta de la dissociació entre la civilització, com a modus general de vida, de producció i de relacions entre els individus, i d'altra banda la cultura com a conjunt dels sistemes de comprensió i interpretació que poden tenir els individus i que els permeten restar en contacte entre ells, així com amb el món exterior que les seves activitats, motrius i físiques, contribueixen a modificar.

La societat actual ha estat anomenada "societat diversificada" (BESNARD, 1990:32). Amb aquest epítet es vol explicar el poliformisme social generat per efecte de les transformacions, mutacions, canvis i fenòmens de desestructuració que han afectat la vida social durant l'últim segle. BESNARD (1990:33) recull els qualificatius amb què els sociòlegs han descrit la societat dels nostres dies definint-la com:

- Societat industrial avançada i post industrial, per explicar el modus de producció dominant i les transformacions estructurals produïdes per efecte de la indústria (pas de la població activa als sectors secundari i terciari).
- Societat programada, per assenyalar la importància dels grans aparells d'orientació i control social.

- **Societat de consum**, per indicar la sobreabundància de la producció i el consum de béns desbocat i fora de tota lògica.
- **Societat del lleure**, per a descriure els efectes de les noves relacions treball-lleure, la recerca de la qualitat de vida i els fenòmens derivats del creixement econòmic com ara l'atur, les desigualtats socioeconòmiques, etc.

És en aquest context pluri i multiforme on sorgeix l'animació sociocultural com una resposta als diferents desequilibris generats per efecte de la crisi. Malgrat alguna referència anterior, ens centrarem, en els anys posteriors a la II Guerra Mundial, atès que hom considera que els factors elicitants de molts d'aquests canvis es fan evidents bàsicament en aquesta època.

Hom pot parlar de quatre tipus de factors contextuals que estan en la base de l'aparició i desenvolupament de l'animació sociocultural:

a).- Contetx socioeconòmic.

Segons MUNNE (1979:244) la transformació operada en les societats més desenvolupades obeeix a tres processos molt relacionats entre sí: el procés d'industrialització, el procés d'urbanització i el procés

de burocratització. Tots tres venen a produir el fenòmen que anomena "procés de modernització de les societats".

A partir aproximadament dels anys 50 hem entrat en el que WIENER ha qualificat de societat postindustrial, que es caracteritza per un important i ràpid desenvolupament tecnològic (microelectrònica, energia nuclear, ordinadors, astronàutica, etc.) i urbà (grans concentracions urbanes, etc). Aquest desenvolupament (es parla de revolució científica i tecnològica) ha produït profundes mutacions de tipus socioeconòmic que han estat causa de remodelacions estructurals en el conjunt de la societat.

Conseqüències d'aquest nou tipus de societat, entre altres, foren:

- Augment de la mobilitat geogràfica que s'orienta cap al centre urbà, comercial o industrial.
- Massificació, anonimat i homegeneïtzació urbana.
- Situació de desarrelament en els grans centres urbans, inadaptacions i pèrdua, en molts casos, d'identitat cultural.
- "Desertització de la societat". A mida que les societats creixen i incrementen el seu nivell de complexitat, trenquen la relació entre allò micro i macrosocial. Com diu IBÁÑEZ:

"Les poblacions perden les seves estructures locals, els seus punts d'ancoratge tradicionals, la seva especificitat. Es desestructuren,

en tant que poblacions, per a passar a ésser conglomerats d'àtoms socials" (1986:46).

- Situacions d'atur i de reconversió professional, com a conseqüència de la implantació de les noves tecnologies.
 - Augment del temps d'oci i del temps de desocupat. Com assenyala ARMENGOL, avui en dia les diferències socials més significatives ja no troben la seva representació en les relacions laborals, sinó en el temps lliure (1989:25).
 - Trencament d'estructures tradicionals i reagrupament social.
 - Anomia social i modificació de l'escala de valors tradicionals. Amb paraules d'IBAÑEZ :
- "L'anomenada «societat del consum», la ideologia del «tenir», contribueixen a que es substitueixin els valors relacionals, d'ordre social, per valors de relació amb els objectes". (1986:47)
- Sacralització de l'èxit econòmic.
 - Incomunicació i inhibició o delegació de responsabilitats socials.
 - Etc.

La nostra societat no estava preparada per afrontar i respondre d'una manera eficaç l'aparició de tots aquests nous elements, la qual cosa, generà greus problemes a l'entramat social; problemes com ara la delinqüència i la marginació, la drogadicció, l'atur, la inadaptació social, el deteriorament ambiental, la incomunicació i la soletat, la manca de solidaritat i de participació social,

l'individualisme, etc. Aquests i altres factors venen a conformar una situació de crisi que afecta al conjunt de la societat i que posa en entredit el "procés de modernització de la societat" com un procés de desenvolupament i avenç veritablement humà. Aquest context socioeconòmic es converteix en un "caldo de cultiu" molt adient per a l'aparició de l'animació sociocultural com una metodologia especialment adequada per a respondre a tots aquests desequilibris socials.

b).- Context polític.

Molt en relació amb el context anterior, i difícilment analitzables per separat, estan els factors de tipus polític. És en els anys 50-60 quan l'estat pren protagonisme sota la forma que s'ha anomenat "l'estat del benestar". Aquest model està basat en la creença que l'Estat es pot responsabilitzar i, en conseqüència, pot resoldre amb eficàcia els problemes derivats del creixement econòmic i la integració social. Aquest model vindria caracteritzat per: a) Un fort intervencionisme estatal. b) La democràcia de masses (que legitima el poder polític) i c) L'estat social o estat benefactor.

Les conseqüències d'aquesta organització socio-política, segons LOPEZ DE AGUILETA (1988:88-89), foren:

- L'estatalització o expansió estatal.-

L'estat es fa càrrec de molts dels elements d'organització i atenció socio-individual (ordre públic, educació, sanitat, nacionalització d'empreses, etc.). Això implica un increment de la complexitat del sistema social i un augment de la reglamentació, burocratització i jerarquització de les relacions socials, que redunda, entre altres coses, en una pèrdua d'importància i protagonisme de l'home del carrer i en el desenvolupament d'un sentit "d'assistencialisme", o, el que és el mateix, en el sentiment per part de l'individu que és l'estat qui ha de solucionar tots els seus problemes, simplement per una qüestió de «dret».

- Una privatització política i social.-

La política desapareix de la vida quotidiana amb el que la presa de decisions s'allunya dels ciutadans, que deleguen la seva participació en la classe política. El sistema en què ens movem, d'uns anys ençà, és un sistema de democràcia representativa i no de democràcia directa, cosa que ha contribuït a la tecnificació i professionalització de la gestió política.

Quelcom semblant succeeix en la vida social, amb el resultat d'un tancament progressiu dels individus en

el seu marc familiar. Aquest fet comporta el percebre als altres com estranys i dificulta, per tant, la interrelació entre els individus i la vida en comunitat. L'individualisme es converteix en la manera de viure en societat. És el que IBÁÑEZ anomena "retraïment de societat" :

"Els ciutadans intenten aconseguir d'ells mateixos i trobar en ells mateixos el que abans esperaven de la col·lectivitat." (1986: 46-47).

- Un canvi en l'estructura social i en les vies tradicionals del conflicte.-

Generat sobretot per la institucionalització del conflicte de classes i la millora generalitzada de les condicions de vida, que neutralitza d'alguna manera la crítica social i suposa, fonamentalment, l'atenuació d'una de les forces principals de dinamització social.

c).- Context cultural.

L'evolució operada en el concepte i contingut de la cultura en els últims quatre decennis s'ha constituït en causa, entre altres, del naixement i desenvolupament de l'animació sociocultural.

Tradicionalment, la cultura era quelcom reservat només als iniciats, una élite social que disposava dels codis necessaris per a poder generar-la, interpretar-la i viure-la. El seu contingut estava restringit a l'àmbit de les Arts i a la conservació del patrimoni així creat.

Factors com els assenyalats en els anteriors contextos, mostren la necessitat, després de la segona gran guerra, d'una ampliació del contingut del concepte i, sobretot, del seu apropament a les capes socials històricament excloses. La creació del Consell d'Europa (1949), la del Consell de Cooperació Cultural (1962) i la reflexió gestada al voltant d'aquest tema, indueixen a diferents governs a posar en marxa polítiques culturals (al voltant dels anys 70) que trenquin la inoperància de l'anterior plantejament (1). Així es generen nous conceptes que, al llarg d'aquests anys, pauten les realitzacions que en matèria de cultura executen els diferents governs. A la cultura elitista succeeix la perspectiva anomenada "democratització cultural" (coneguda a l'Estat espanyol com "extensió cultural"), que es concreta en la "cultura de masses", i que troba la seva màxima expressió a través dels mitjans de comunicació de masses en la "difusió cultural". Aquesta constitueix una visió oligàrquica de la cultura: uns quants generen els productes culturals, als que la gran

(1) Per una evolució del concepte de cultura en el Consell d'Europa i la seva relació amb L'animació sociocultural VENTOSA, V. J. (1989).

majoria accedeixen com a simples espectadors o consumidors. La cultura constitueix objecte de consum. En aquest sentit, la nova perspectiva es conforma com una extensió de l'anterior.

Conseqüències d'aquest plantejament són, entre altres, la creació de grans indústries culturals, que contribueixen a homogeneïtzar i uniformitzar els gustos dels consumidors; el desenvolupament dels "mass-media", que contribueixen a generar estats de passivitat, incomunicació i dependència; i la generalització de la cultura d'élite al fer-la extensiva a tots els estrats socials. Els individus no viuen la cultura, la consumeixen. El consum es converteix en una manera de defugir la responsabilitat d'auto-organitzar-se, d'organitzar el propi temps lliure o el temps desocupat.

En l'actualitat resulta difícil parlar de "la Cultura" com un ens abstracte que recull totes les accions passades i presents de l'home. En una societat pluriforme i complexa com la nostra la cultura pren diferents formes, en funció de factors diferencials com ara els contextos, els individus, els objectes i altres variables. Tant és així que diferents autors l'han definida com a "diversificada i fragmentària" (BESNARD, 1990) i "mosaica" (MOLES, 1982). En parlar de cultura diversificada o fragmentària hom recull diferents tipus de cultura. Entre ells trobem: una cultura elitista (científica, estètica, etc.), una cultura de masses, de consum (constitueix una

simplificació de l'anterior), una cultura escolar (estructurada), una cultura professional (tècnica), una cultura popular i, per últim, una cultura salvatge (marginal, "underground").

És a partir de la influència en la formació dels individus dels mitjans de comunicació social que MOLES parla de la cultura actual com d'una cultura mosaica. Aquest autor pensa que la cultura individual es conforma a partir dels residus que deixen en els individus els diferents missatges que van rebent al llarg de la seva vida. Aquesta cultura no està estructurada i organitzada, sinó que, pel contrari, és fragmentària, desestructurada, "mosaica".

Davant aquestes conceptualitzacions actuals de la cultura, apareix una nova concepció que ve a solapar-se o, fins i tot, a substituir la perspectiva de la "democratització cultural". La "democràcia cultural" pretén que siguin els propis individus, des de la seva particular visió del món, els qui creïn la cultura (2). En aquest sentit, deixa d'ésser un bé de consum per a convertir-se en àmbit de desenvolupament personal i col·lectiu (VENTOSA, 1989:72), que es concreta en el que s'ha anomenat "creació cultural". És també en aquest sentit, que s'associa al concepte més actual d'animació sociocultural.

(2) Per un aprofundiment sobre els conceptes i evolució de "Democratització de la cultura" i "Democràcia cultural", SIMPSON, J.A. (1979).

S'ha d'assenyalar però, que aquestes perspectives ("cultura d'élite", "democratització de la cultura" i "democràcia cultural") no són coincidents en el temps en la seva gènesi, sinó que responen a concepcions gestades i més en concret posades en marxa respectivament, fins als anys 60, a partir d'aquesta dècada i al voltant dels anys 80.

d).- Context educatiu.

També íntimament emparentat amb els factors ja citats, hom pot parlar de tota una sèrie de fenòmens de tipus educatiu que afecten l'origen i desenvolupament de l'animació sociocultural.

Nombrosos estudis i informes al llarg d'aquests anys (3) han posat de manifest la inadequació entre el sistema educatiu i una realitat social de complexitat creixent. En aquests desajustaments, detectats durant tot el que portem de segle, s'ha intentat respondre, des de diverses instàncies, amb realitzacions que abastessin l'ampli camp, susceptible d'intervenció

(3) Entre altres i com a més significatius, FAURE, E. y otros (1973) *Aprender a ser*. Ed. Ariel. Madrid. ; COOMBS, Ph. H. (1985) *La crisis mundial de la educación. Perspectivas actuales*. Ed. Santillana. Siglo XXI. Madrid.

educativa, que quedava fora del sistema educatiu. És des d'aquest punt de vista, que SIMONOT afirma:

"L'animació sociocultural (sorgida sobre tot dels moviments d'educació popular) es va afirmar en els seus inicis com un trencament amb l'escola tradicional, trencament en la pedagogia, els objectius, les actituds, els continguts, la relació, etc." (BESNARD, 1988:19).

Certament, amb el pas del temps -segueix dient l'autor- aquestes divergències s'han atenuat i, fins i tot, s'ha produït un intercanvi de mètodes, activitats i experiències (en el cas dels sistemes educatius fruit sobretot de la pròpia renovació en el camp de l'ensenyament: MONTESSORI, DECROLY, MAKARENKO, FREINET, KERCHENSTEINER, COUSINET, FREIRE, per citar alguns dels més importants) que han contribuït a un enriquiment recíproc. No és d'estranyar doncs, que el concepte d'animació sociocultural en la seva evolució hagi begut, i en molts casos s'hagi complementat o confós inclús, amb altres com l'educació popular, l'educació d'adults, l'educació permanent, l'educació en el temps lliure, l'educació extraescolar i la pedagogia de l'oci.

Una perspectiva interessant és la de VENTOSA (1989:74), que fonamenta aquest context en la "transformació de l'educació, afectada per un recent desbordament en l'espai, de l'educació formal a la no formal, i en el temps, de l'educació temporal a l'educació permanent". Des d'aquest punt de vista diu que la animació sociocultural aconsegueix una funció "propedèutica" davant una nova concepció de l'educació. Quelcom semblant havien

dit, amb un altre formulació, PUIG i TRILLA (1986:66) a l'afirmar que s'ha donat en el concepte d'educació una ampliació "vertical" (de l'educació per a la infància i la joventut, a l'educació d'adults, de la tercera edat, i permanent), i un altre "horitzontal" (de l'escola i la família com a únics agents educatius a d'altres institucions, medis i àmbits, no considerats abans com educatius).

Tots quatre contextos interactuen d'una forma sistèmica i globalitzant per a produir l'aparició de l'animació sociocultural com un moviment de resposta i reacció davant la crisi, en una perspectiva innovadora i transformadora, que recondueixi el desenvolupament sociocultural vers un camí on l'home sigui el protagonista autònom i no dependent de les seves pròpies creacions.

2. ELS ANTECEDENTS I EL NAIXEMENT

"La recerca de solucions, fàcils o difícils, als problemes, és el segell característic de la modernitat, mentre que l'antiguitat considerava que les tensions fonamentals eren permanents." (BLOOM, 1989:176)

Els quatre contextos assenyalats (artificialment separats només per raons metodològiques) interaccionen per a produir en la societat un estat general de desencant, de desconcert i d'atonía participativa. Aquesta situació social propicia l'aparició, en el sí dels moviments socials, del fenomen de l'animació sociocultural. Sorgeix alguns anys després de la II Guerra Mundial, amb un sentit revitalitzador, de reconstrucció social, de dinamització i de restitució a l'individu i a les comunitats de les energies perdudes. És en aquest sentit que alguns autors han afirmat que neix com a una temptativa per aportar solucions als problemes del nostre temps (SIMPSON, 1976:9) (ANDER-EGG, 1986) (MONERA, 1988:86) i que té per tant un caràcter paliatiu (MOULINIER, 1974), és a dir, que s'orienta, fonamentalment, a compensar les carències de la societat, a reduir les desigualtats i a compartir la cultura (MONERA, 1986:32). Amb paraules de VENTOSA:

"L'animació sociocultural sorgeix a Europa no com una moda més, sinó com una resposta necessària davant la desvalguda situació de l'home post-industrial." (1989:64).

Es fa difícil precisar el moment exacte de l'aparició de l'animació sociocultural. De fet es pot dir, des d'una perspectiva conceptual àmplia, que l'animació, com a fenomen inespecífic, ha existit sempre. Hi ha qui parla fins i tot de Plató com del primer animador sociocultural (4). Des d'aquest punt de vista podem trobar els seus antecedents en l'agitació política que es donava en els pobles grecs o romans, en els trobadors medievals que cantaven les croades, en els espectacles de la "comèdia dell'Art" que, des de finals del Segle XVI i durant més de dos segles, varen recórrer els pobles alegrant la vida dels vilatans i fent-los veure's reflectits en les històries que representaven; fins i tot, en els invidents que, de la mà del seu pigall, explicaven per les viles assumptes de la vida quotidiana o grans gestes. Els exemples foren innombrables.

Si ens atenim específicament al concepte, sembla ser que el mot "animador" va ésser utilitzat per primera vegada a l'any 1945 a França (5). El terme "animació" va aparèixer, per primer cop, en el curs d'una reunió organitzada per la UNESCO a Austria en 1955. El

(4) T. Puig encapsala un dels apartats del seu llibre amb el títol: "Plató, el primer animador sociocultural que critica la cultura de luxe". Cfr. Pàg. 28. PUIG, T. (1985).

(5) Es troba en un Decret de la Direcció d'Educació Popular del Ministeri francès d'Educació Nacional amb data 17 d'octubre de 1945. Cfr. Pàg. 152. LABOURIE, R. (1988).

concepte va fer fortuna i, a la dècada del 60, es va estendre ràpidament per tot el món cultural de parla francesa amb la forma de "animation socioculturelle". Als països anglosaxons, per assenyalar a Europa una línia terminològica diferent, el paral·lel el constitueix l'expressió anglesa "socio-cultural community development" i sembla haver acord sobre el fet que ambdues expressions "representen dos aspectes d'una mateixa realitat que no pot ser actualitzada sinó en les seves complementarietats." (GROSJEAN/INGBERG, 1976:27-28).

3. EVOLUCIO HISTORICA A ESPANYA

"La cultura no es conserva:
es conrea i s'enriqueix o es
perd." (BUNGE, 1985:15)

A Espanya la nova concepció de l'animació sociocultural arriba a la dècada dels 60 provinent d'Europa i fonamentalment de França, encara que recull una certa tradició anterior fonamentada sobre tot en l'educació d'adults i la cultura popular. De qualsevol manera, no es fa formalment i continuadament present fins la dècada dels 80.

S'ha d'assenyalar en primer lloc que l'animació sociocultural a Espanya no neix com un concepte o una teoria, sinó com una pràctica social i cultural. A l'igual que en altres països d'Europa, sorgeix d'una necessitat vivenciada en el sí dels grups socials i les comunitats. És la necessitat imperiosa de respondre aquestes demandes el que dóna lloc al naixement de l'animació sociocultural.

A l'article "Històries de l'animació sociocultural a Catalunya", PUIG (6) fa un seguiment

(6) Pp. 109-117, en *Educar*. N°. 13. (1988).

evolutiu de les realitzacions que en matèria sociocultural s'han fet a Catalunya. Es serveix d'una analogia entre algunes fites importants de la història de l'home i el desenvolupament de l'animació. Malgrat no constituir, estrictament, un instrument científic, crec que amb matisos diferenciadors, i com una analogia, la seva anàlisi es pot fer extensiva a tot l'estat espanyol:

"1.- La Prehistòria: De l'esplendor a la derrota.- No es pot entendre la peculiaritat de l'animació sociocultural a Catalunya sense tenir present l'esplendor amb què van marcar la cultura i la societat de Catalunya els anys anteriors a la guerra civil." (1989:106)

Al conjunt de l'estat espanyol, des del segle XVIII i, sobre tot, al llarg del S.XIX i del XX fins la guerra civil, hi ha una tradició intermitent de realitzacions en el camp de l'educació d'adults i de la cultura popular. Un antecedent del que serà l'animació sociocultural el trobem, per exemple, al segle XVIII, les "Sociedades Económicas de Amigos del País". Aquesta tradició es manifesta bàsicament a través dels Ateneos Obrers, Cases del poble i Universitats Populars que varen funcionar fins 1939 i que pretenien fonamentalment la culturalització del poble.

Al segle XIX són nombrosos els antecedents que es poden trobar de l'animació sociocultural, sobretot en l'àmbit dels Ateneus burgesos i l'associacionisme obrer. Els historiadors parlen de milers de clubs, casinos i ateneus on el lleure i la

diversió es conjugaven amb la culturalització i la instrucció. SOLA ens parla, per exemple, de la creació en 1835 de l'Ateneo de Madrid que es presentà com un prototipus de la difusió cultural. Hom considera que aquest va ésser un "centre importador d'idees" sense les quals es faria difícil entendre moviments com el krausisme, el naturalisme, el romanticisme, el positivisme i altres corrents que varen influenciar l'Espanya d'aquell temps (1988:398). De la mateixa manera podem parlar en aquesta època de "l'Ateneo Casino Obrero de Gijón" que va funcionar des de 1881 fins 1937; de la Universitat Popular de València, fundada per Blasco Ibañez en 1903; la "Escuela Nueva" de Madrid que va ésser creada en 1911, i altres Universitats Populares com ara les de Cartagena i Segòvia.

En 1876 Francisco Giner de los Ríos funda la "Institución Libre de Enseñanza" (I.L.E.) que inspirà la renovació cultural i educativa de la societat espanyola, tant proporcionant models de treball que seran adoptats pels ateneus (conferències, debats, cicles monogràfics, etc.), com generant o inspirant la creació d'institucions com ara la Residència d'estudiants, el Museu Pedagògic o, fins i tot, el Patronat de les Missions Pedagògiques. Iniciatives d'aquesta època (finals del segle XIX, principis del XX) inspiradores o precursors de l'animació sociocultural foren també les Colònies de vacances,

els mètodes de la "Escuela Nueva" i l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia.

Tanmateix, prehistòria de l'animació sociocultural a l'estat espanyol, sobretot en el seu aspecte de difusió cultural foren les "Misiones Pedagógicas". Creades durant la II República (1931) a través del Ministeri d'Instrucció Pública, pretenien apropar la cultura a tot el poble espanyol, posant especial èmfasi en els nuclis rurals.

Des de la fi de la guerra civil i fins als anys 50 les activitats fora del marc escolar o universitari amb joves o amb adults, van ser capitalitzades per l'estat franquista. Dins d'aquestes activitats es parla fonamentalment "d'aire lliure" (el concepte de "temps lliure" trigarà encara anys en aparèixer), i es caracteritzen per la recerca d'una mentalització política i un fort matís assistencial. L'única institució que pot realitzar activitats al marge és l'església, sempre deixant ben clar que les seves activitats formatives són "apostolat". Sota el paraigües protector d'aquest "apostolat" comencen a sorgir, poc després de l'any 50, els primers campaments de joves. Aquesta iniciativa prolifera ràpidament, cosa que fa que l'any 57 aparegui la primera norma reguladora (Decret de la Presidència del Govern de 27/6/57) d'aquests campaments (7).

(7) Hom pot consultar sobre aquest tema RAMOS, A. (1988) ; DE CASTRO, D./GARCIA, M. L. (1989).

En 1959 les Dones d'Acció Catòlica creen els "Centres de Formació Familiar i Social", amb l'objectiu de promocionar a les dones casades de medis populars i urbans. Aquest col·lectiu serà el primer, a mitjans dels anys 60, en utilitzar els termes "animador" i "animació" a l'estat espanyol (SALAS, 1984).

En general es pot afirmar que fins la dècada dels 60, els programes d'intervenció d'iniciativa governamental, varen tenir caràcter de difusió cultural; amb les diferents formes de cine-clubs, biblioteques ambulants, campanyes d'alfabetització, etc.

"2.- L'Edat Mitjana : Els agosarats anys 60 a Catalunya: (....)
Aquest ferment d'organització i projecte social i cultural (gestat a partir de la guerra en la clandestinitat) pren força en els anys 60 en algunes línies de treball sociocultural....:

- * El moviment de temps lliure.(...)
- * El moviment de renovació pedagògica a l'escola (...)
- * La Universitat i la Fàbrica com espais de concienciació sociocultural (...)
- * La nova cançó." (PUIG, 1989:107)

Certament la dècada que va fins al 70 va ésser a Catalunya molt productiva i innovadora. A la resta de l'Estat, encara que potser no amb tanta força, també hi van haver abundants iniciatives, que podríem incloure en una concepció àmplia del que es

concretarà posteriorment amb el nom d'animació sociocultural.

Sense pretendre ésser exhaustius, hom pot parlar de la "Campanya Nacional d'Alfabetització" (Decret de Presidència de 10/8/63), que es va encetar amb unes mesures extraordinàriament dures per al seu acompliment i que conduïa a l'obtenció de la "Tarja de Promoció Cultural" (PAZ, 1986:76).

A començaments d'aquesta dècada va fer la seva aparició a l'estat espanyol el terme "desenvolupament comunitari", que anirà molt lligat al concepte i evolució de l'animació sociocultural, (arribant a confondre-s'hi , fins i tot, en molts casos) i del que serà gran impulsor el Centre d'Estudis de Sociologia Aplicada de Càritas Espanyola. Per citar un exemple, COUCEIRO (1966) ens parla de quatre plans de desenvolupament comunitari elaborats pel citat Centre en aquells anys : el "Plan Social Baza", el "Plan Social Lorca", el "Plan Social para los Damnificados por las Inundaciones de Granada" i un "Informe-Proyecto de Plan sobre las Perspectivas de Desarrollo de la zona denominada «Cabrera Leonesa»". En aquesta mateixa línia es pot esmentar també el "Seminari Europeu", que sobre desenvolupament comunitari rural es va realitzar a Madrid en 1968.

Especial importància en aquesta dècada, tindrà la introducció en Espanya de les idees pedagògiques de P. FREIRE, gestades de fet en un ambient de manca de llibertats similar al cas espanyol (VICHE 1986: 114) i que contribuïran a generar una base crítica que ja començava a organitzar-se en el país.

És sobretot a partir de la segona meitat dels anys 60, que comença a parlar-se a l'estat espanyol de l'existència de moviments socials pròpiament dits, des de moviments urbans i obrers, fins moviments reivindicatius amb un caràcter bàsicament cultural, que van generant una consciència social crítica davant la dictadura (VAZQUEZ MONTALBAN, 1988:26). Així, per exemple, en 1965 tot un grup de dones de PCE i independents van crear el MDM (Moviment Democràtic de la Dona) que pretenia ésser un moviment de masses que tingués com àmbit d'actuació els barris perifèrics de diferents ciutats espanyoles (SALAS, 1984:37).

En aquest apartat, s'ha de fer menció, si més no, de tot el moviment d'educació en el temps lliure, que comença a agafar força a partir d'aquests anys i que, en l'actualitat, resta immers en la mateixa reflexió que l'animació sociocultural.

Per últim, crec que val la pena destacar, sobre tot per la incidència que ha tingut en el camp de l'educació especialitzada i dels educadors de carrer (perspectives molt properes al camp sociocultural i que es valen de l'animació com una de les metodologies bàsiques), de l'experiència "Pioneros", iniciada al barri "General Yagüe" de Logroño (La Rioja) a l'any 68 i que en l'actualitat ha creat una xarxa que està funcionant en diferents ciutats de l'estat (8).

"3.- El Renaixement de l'animació: els fèrtils anys setanta.-
(...) Els anys 70 són el temps de l'últim franquisme. Un franquisme debilitat per la força dels fets: de les accions dels grups socials.

L'autor caracteritza aquests anys:

- * Guanyem el carrer: el carrer és nostre
(...)
- * Les associacions de veïns, un dispositiu de coordinació a cada barri
(...)
- * La llibertat d'expressió (...)
- * Els mitjans de comunicació vehicles d'opinió (...)
- * La mort del dictador (....)." (PUIG, 1989:110)

Ja es presentia al començament de la dècada que s'acostava un període de canvis, que encetava una època que hauria d'entrar en la història del nostre Estat. Al carrer i entre l'opinió pública això s'esperava amb una barreja estranya de por i esperances. Semblava haver, però, un acord generalitzat i tàcit sobre el fet que els canvis s'havien de produir d'una manera pacífica; els últims

(8) Per una aprofundiment en l'estudi d'aquesta experiència veure: COLOM, A. J. (1987); V.V.A.A. (1989).

quaranta anys no havien esborrat els horrors i els errors de la guerra civil.

En aquests primers anys ja existeixen grups que parlen d'animació sociocultural. L'editorial Marsiega, conscient d'un públic potencial creixent, posa en marxa la col·lecció "Fondo de Cultura Popular", que dirigeix M. SALAS i que publicarà títols tan específics com: *Cómo animar un grupo*, *La animación social y cultural*, *Un método de cambio social*, *Metodología y práctica de la animación sociocultural*, etc.

Factor característic d'aquesta època serà també el que LOPEZ DE AGUILETA anomena "auge relatiu de la societat civil". Es refereix a l'existència d'un fort entramat associatiu molt interconnectat, tant en els barris com en els pobles, que incideix amb la seva activitat en el manteniment "de la consciència nacional en les nacionalitats i en la vertebració de l'oposició política al franquisme" (9). RICO i VAZQUEZ il·lustren així aquest auge:

"En el període 1969-1976 es teixí a la ciutat una trama urbana d'incalculable valor cultural, en què floriren iniciatives protagonitzades per entitats culturals i associatives que donaren un fort impuls a l'organització de la cultura a Saragossa, al temps que van permetre el desenvolupament de noves organitzacions cíviques i de noves formes de pràctiques culturals." (1982:56).

(9) Pàg. 91. Opus. Cit. Si parla "d'auge relatiu" és perquè considera que "l'associacionisme popular parteix d'una herència i tradició nul·les, fruit del «treball» franquista; i seria il·lusori pretendre que ha estat la societat civil qui ha forçat i dirigit la transició democràtica, malgrat que no se li pot negar un cert paper."

És sobretot a partir de la segona meitat de la dècada que les activitats d'animació sociocultural comencen a adquirir rellevància al conjunt de l'estat. Tant és així que PIO CABANILLAS, al davant del Ministeri de Cultura, va manifestar la seva preocupació per la participació ciutadana en la formació de la cultura i, des d'una "Subdirección de Animación Cultural" (creada en 1978, dins la "Dirección General de Difusión Cultural". En aquesta línia es crea aquest mateix any la "Dirección General de Desarrollo Comunitario". Ambdues han desaparegut en l'actualitat), va posar en marxa nombroses publicacions (sovint traduccions de documents elaborats al Consell d'Europa) i experiències (HERNANDEZ, 1987:33) (10). És també el Ministeri de Cultura qui en 1977 comença a designar el treball de l'animador sociocultural amb aquest nom, encara no utilitzat d'una manera habitual en el nostre context (MONERA 1986:88). En aquest mateix any, Espanya entra a formar part del Consell d'Europa, amb el que s'incorpora a les reflexions i iniciatives que, en l'ampli marc de la sociocultura, aquesta institució va realitzant.

(10) Entre aquestes publicacions del Ministeri de Cultura trobem, per citar alguns títols, en la col·lecció "Cultura y Comunicación": Hacia la democracia cultural (1979). Modelo de campaña de promoción cultural en núcleos rurales (1979). La animación sociocultural (1979). Políticas culturales en Europa (1980). Cultura y comunidad rural (1980). Etc.

Amb l'arribada de la democràcia i el clima de llibertat que això va generar, apareixen tota una sèrie d'institucions i possibilitats educatives, tant en el camp de l'Administració com en el sector privat, que abasten pràcticament tots els àmbits de la intervenció social. Entre elles podem assenyalar, a mode d'exemple: les "Fundaciones Municipales de Cultura", els Centres Cívics, les U.U.P.P., les Cases de Cultura, les "Casas de juventud", les "Escuelas Campesinas", les escoles de Temps Lliure (a partir de 1976), les escoles de formació d'animadors, els Centres d'Higiene Mental, Planificació Familiar o Salut Pública, els cursos de reciclatge professional, dansa, teatre i un llarg etcètera.

"4.- El Barroc: Els Ajuntaments democràtics inauguren els anys 80.- (...) ..l'animació sociocultural emergeix com un metodologia moderna i eficaç per potenciar el creixement qualitatiu d'un territori a partir d'un projecte global d'intervenció o de petites intervencions fragmentàries amb vocació de globalitat.

L'autor caracteritza aquests anys:

- * L'adolescència del poder local (...)
- * L'associacionisme s'adorm (...)
- * Una animació sociocultural per a un temps que ha canviat (...)
- * L'animació sociocultural entra a la Universitat (...)." (PUIG, 1989:113)

Els anys 80 són els de la maduresa de l'animació sociocultural. La democràcia li proporciona una via ràpida i abonada per a que pugui entrar, amb nom, cognoms i com una adulta a la societat. Una societat que des de la guerra civil, però sobre tot en les darreres dècades, ha experimentat un canvi

considerable en tots els ordres de la vida sociopersonal i que, en aquests moments, es troba afectada per una important crisi de tipus socioeconòmic.

Una característica important del nou ordre social, començada a detectar en els últims anys de la dècada precedent, és el "retrocès i atomització de la societat civil" (11). Dit d'una altra manera, assistim a un període de desarticulació de l'associacionisme. Aquest fenomen es produeix, entre altres causes, per l'aparició de canals que permeten, ja d'una manera legal, exercir l'acció política. En conseqüència, molts dels líders dels moviments socials entren a treballar a les institucions públiques. Amb paraules de PUIG "el creixement del poder local ha portat a un ensopiment de l'associacionisme" (12). Aquest factor contribueix, entre altres, a que sigui precisament l'Administració, i en concret el poder local, un dels màxims impulsors d'iniciatives, estudis i experiències en l'àmbit d'allò sociocultural. Es pot fer també una lectura més crítica d'aquest fenomen:

"Existeix, sens dubte, una pretensió que l'animació sociocultural serveixi (entre altres coses) com a matalàs de la crisi, com a mecanisme de compensació-amortiguació de les deficiències del sistema i com a tècnica d'adaptació social. En una situació de crisi potencialment conflictiva i en la que els mecanismes clàssics semblen no funcionar, cal

(11) Cfr. Pàg. 91. LOPEZ DE AGUILETA, (1988) I. Opus. Cit. Per a una anàlisi política del procés atomitzador de la societat civil, VAZQUEZ MONTALBAN, M. (1989).

(12) Cfr. Pàg. 114 Opus Cit. Per una visió actual sobre el tema de l'associacionisme : PUIG, T. (1988).

cercar nous instruments d'adaptació que, sense qüestionar els problemes de fons, assegurin l'estabilitat." (LOPEZ DE AGUILETA, 1988:92).

El cert és que la dècada s'inicia amb un cúmul d'intervencions socioculturals des dels municipis (13) i, en menor mesura, des d'altres instàncies de la societat espanyola.

L'animació sociocultural és un tema viu, d'actualitat, de "moda" diuen alguns (MONERA, 1988:93), (DE LA RIVA, 1988:213), (LOPEZ DE AGUILETA, 1988:93). Prova de l'interès creixent que aquest tema desperta en els interlocutors socials és la quantitat de Congressos, Seminaris, Encontres i Jornades que s'han anat realitzant, al llarg d'aquests anys, en diferents punts de la geografia de l'estat i amb nivells d'anàlisi cada cop més aprofundits i matisats. Sense pretendre ésser exhaustius podríem citar:

- * Seminari "La educación no formal para el desarrollo rural" organitzat per la O.C.D.E. i el M.E.C. en Barco de Avila (Octubre 1980).
- * Primeres Jornades d'Animació Cultural a Barcelona (Gener 1981).
- * "Jornadas sobre Cultura y Municipio". Saifores. (Catalunya)(Octubre 1981).

(13) Abundants exemples de les realitzacions que, en matèria d'intervenció sociocultural, es fan des dels municipis es troben en V.V.A.A. (1982). Per informació sobre les realitzacions fetes des del Ministeri de Cultura LLEDO, P. (1988).

- * "Ier Congreso de Animació sociocultural y Municipio". Madrid (Febrer 1982) (14).
- * "Encuentro Cultura y sociedad. La política de promoción sociocultural a debate". Madrid. (Deseembre 1983).
- * "Jornadas de Acción Sociocultural de los Centros de Internamiento de Jóvenes de Carabanchel, Yaserías, Ocaña, Cáceres II y Oviedo.". Madrid. (Maig 1984).
- * "Interacció 84. Escola d'Estiu de l'Animació sociocultural" organitzada per la "Dirección General de Juventud y Promoción sociocultural" (Setembre 1984).
- * "I Congreso Galego de Animación Sociocultural" (Novembre 1984).
- * "Acción Cultural en ciudades de tipo medio". Gijón (Novembre 1984).
- * "La formación de trabajadores culturales". Cuenca (Febrer 1985).
- * "Jornades Catalanes d'educació en el Temps Lliure". Barcelona (1985).
- * "Jornadas de Animación Juvenil". Vitoria-Gasteiz (1985).
- * "Encuentro sobre Animación sociocultural". Bilbao (1986).

(14) Segons HERNANDEZ, aquest congrés marcarà el final dels "temps de prehistoria" de l'animació sociocultural a Espanya (1987:32), perspectiva amb la que, com es pot derivar de tot allò escrit, no estem d'acord.

- * "Promoción sociocultural y desarrollo comunitario en zonas rurales". Valladolid (Novembre 1986).
- * Jornades sobre la Formació d'educadors i Agents socioculturals". Barcelona (Maig 1988).
- * "I Congreso de Animación Sociocultural". UNED. Madrid (Abril 1989).
- * "Intervención transformadora en una sociedad en crisis". Congrés d'animació sociocultural organitzat pel Govern Vasc a Donostia (Novembre 1988).
- * "Procesos socioculturales y participación". Palma de Mallorca (Maig 1989) (15).

Conseqüència d'aquesta actualitat, de la necessitat social detectada i de les realitzacions, sobretot de tipus pràctic, existents en el sector, es planteja en 1987 la inclusió de la Animació sociocultural en la Universitat. "La Comisió XV" reunida per a estudiar els nous títols de Pedagogia, proposa el "Diplomat en Educació Social"; carrera de tres anys de duració que contempla el perfil professional de l'animador sociocultural.

(15) Hom pot trobar els treballs presentats en aquests congressos als llibres, V.V.A.A. (1981); MINISTERIO DE CULTURA (1984); V.V.A.A. (1985); V.V.A.A. (1985); LOPEZ DE AGUILETA (1986); V.V.A.A. (1989); V.V.A.A. (1989).

4. LLUR ACTUALITAT

Diu HERNANDEZ que per a entendre l'animació sociocultural a partir dels seus orígens s'han de situar tres moments i perspectives:

1. La reconstrucció francesa després de la II guerra mundial, que permet entendre la intervenció sociocultural com l'instrument adient per a promoure el dinamisme de les comunitats.
2. La normalització sociològica del nucli vertebrador de l'Europa occidental, que permet comprendre la intervenció sociocultural com un instrument al servei públic per a la gestió de la cultura.
3. La generalització del dret a la cultura com un dels drets humans fonamentals, que permet entendre la intervenció sociocultural com un mitjà d'avanç de l'evolució social. (1989:28)

Aquestes perspectives, coincidents en el període de la transició a Espanya, generen tres línies d'intervenció diferenciades que, en la seva evolució, han donat lloc a tota una sèrie de pràctiques socioculturals no sempre definibles només en funció d'una d'elles. Malgrat que aquesta cruïlla -tal i com diu l'autor- és bona perquè

possibilita opcions, s'ha d'assenyalar que ha estat una de les causes de l'actual indefinició i ambigüitat del terme "animació". No és d'extranyar doncs, que s'hagi parlat de "pananimacionisme" (ANDER-EGG, 1983), volent explicitar la tendència a pensar que pràcticament tot és animació sociocultural.

Fruit així mateix d'aquesta confluència de sentits és la polèmica «gestió cultural-animació sociocultural», abonada també per les intervencions de l'Administració que, en general, s'han orientat envers l'ús instrumental de la cultura per a dinamitzar els col·lectius, i que DELGADO (1988) resol identificant ambdós conceptes amb un únic contingut: el de la gestió cultural.

En aquest estat de coses ja es comença a parlar del que sembla serà o ens depararà el futur: "La ingenieria cultural" o, el que és el mateix,

"La utilització racional del conjunt de dispositius al nostre abast amb la finalitat de plasmar projectes culturals." (HERNANDEZ, 1989: 35)

Hi ha també dues característiques remarcables i molt interrelacionades en l'evolució de l'animació sociocultural a Espanya (HERNANDEZ, 1987:64-66):

- 1.- El canvi produït en la concepció sobre la funció social de l'animació.
- 2.- El canvi en l'actitud i en el tarannà amb què s'aborden les tasques d'animació (16).

L'èmfasi que durant la dictadura es posà en el paper que havia de jugar l'animació com a transformadora d'estructures, com a promotora d'un desenvolupament individual i col·lectiu, com a creadora d'interrelacions vives i humanes, es situa en l'actualitat en altres qüestions més cotidianes, més en una línia abastable des de la pròpia realitat, com poden ser les metodologies per a treballar, el disseny d'estratègies d'intervenció, l'avaluació de polítiques culturals, etc. En definitiva s'ha canviat "l'horitzó utòpic" per "l'ací i ara eutòpic".

Molt lligat amb allò anterior, l'animació sociocultural ha deixat d'ésser un instrument pel canvi, per a convertir-se en un valor per sí mateixa. D'instrument d'evolució social ha passat a ésser una professió, una manera de treballar, una forma de guanyar-se la vida, etc.

(16) Segons l'autor, aquests canvis es produeixen en tres anys (veure nota 14) que és el que porta d'història, des de la seva particular visió, en el moment que ell parla l'animació sociocultural.

Amb la incorporació pràcticament immediata als currículums universitaris, l'animació sociocultural està en camí de normalitzar cada cop més les seves intervencions. Si en un primer moment l'acció sociocultural va ser exercida fonamentalment per les Administracions, en l'actualitat comencen a sorgir iniciatives privades, sobretot, en el camp de les empreses (turisme, hosteleria, etc.).

B.- EL CONCEPTE: EVOLUCIO I ACEPCIONS

En aquest punt s'analitzen:

1. La problemàtica del concepte.
2. Els intents definitoris.
3. L'oportunitat del nom.

1. LA PROBLEMÀTICA DEL CONCEPTE

En 1982 afirmava HERNANDEZ referint-se a la conceptualització de l'animació sociocultural:

"Pràcticament ningú, en aquests moments, espera res de la clarificació d'aquests conceptes." (1982:6)

Volia assenyalar que la intervenció pràctica, en la seva més heterogènia varietat de concepcions i formes, primava en aquells moments sobre qualsevol intent de teorització. Malgrat això, augurava per a l'animació sociocultural en un futur pròxim, com a "lleï de supervivència", la necessitat de

"fundamentació científica i tècnica, clarificació teòrica i delimitació ideològica." (1982: 7)

D'aleshores ençà, les incursions teòriques en aquest camp han anat augmentant progressivament i, en l'actualitat, disposem d'una bona bibliografia (1) sobre el tema i de nombrosos apropaments conceptuals. Això però, ha ajudat poc a la clarificació del concepte d'animació

(1) Apart de les bibliografies que solen acompanyar als articles, es poden consultar bibliografies específiques sobre animació sociocultural en: V.V.A.A. (1988) Documentación Social. Revista de estudios sociales y de Sociología aplicada. Pp.225-234. N°. 70. Gener-Març. Ed. Caritas Española. Madrid.; V.V.A.A. (1984) Aic (Revista de análisis e investigaciones culturales). Pp 91-93. N°. 21. Ed. Ministerio de Cultura. Octubre-Diciembre. Madrid.; V.V.A.A. (1989) Educar. Revista del Dpt. de Pedagogia i Didàctica de la Universitat Autònoma de Barcelona. Pp. 153-168 . N°. 13. Ed. Copiart. Barcelona.

sociocultural. La majoria d'autors coincideixen en que aquest resulta, encara avui, vague i multiforme (HURSTEL, 1976:92), incipient i desestructurat (TRILLA, 1985:68), ambigu (DE LA RIVA, 1988:208) (BESNARD, 1988:17), polisèmic (ARMENGOL, 1988:33), una etiqueta, un significant buit de significat (LOPEZ DE AGUILETA, 1988:94), una precipitada generalització i per tant una devaluació del mateix (VENTOSA 1989:57), el concepte més imprecís i heterogeni, fins i tot, el menys científic (ARNANZ, 1989:3). De fet sembla com

"..si els divulgadors del concepte maldessin per engabiar el significat elusiu d'unes paraules que si responen a una realitat, aquesta no és immediatament aparent per al lector." (DELGADO, 1981:7).

Tot això fa que no puguem parlar d'una millor definició del fenomen de l'animació sociocultural, ja que cap conceptualització ha estat capaç d'explicar-la d'una manera satisfactòria (BESNARD, 1988:14); en definitiva -dirà BESNARD-, no es pot considerar encara l'animació com un sistema coherent i organitzat (1988:11).

Moltes i variades són les raons que s'addueixen per justificar aquest estat de coses. Hi ha qui diu que l'animació sociocultural és un fenomen social molt ampli que abasta realitats molt diverses (BARRADO, 1985) (2). MOULINIER (1972) per exemple, assenyala que si el terme, animació sociocultural, ha perdut el seu significat és precisament per la tendència generalitzada

(2) Cit. Pàg. 15, VICHE, M. (1989) .

dels autors a establir definicions molt àmplies i abstractes. ARNANZ, per la seva banda, pensa que la varietat de definicions correspon a la varietat de conceptualitzacions sobre la cultura, i que, darrera cada formulació sobre l'animació sociocultural, existeix una diferent comprensió de la cultura (1989:13). Una altra línia presenta BESNARD quan descriu el naixement i evolució del concepte com alternativa a les institucions i, en concret, a l'escola. Diu l'autor que:

"L'animació sociocultural s'ha aixecat paradoxalment contra les investigacions científiques i les anàlisi que hagueren pogut contribuir a la clarificació de la seva problemàtica, el seu àmbit i les seves pràctiques, tancant-se, en funció d'aquesta mateixa actitud, en el terreny clos d'un discurs sobre ella mateixa, sovint mistificant atès que és rebel a l'anàlisi i limitat a una mena de religió de l'acció que es bastaria a ella mateixa, sense que calgui ajudar-la amb accions o reflexions teòriques." (1988:12).

MONERA (1986:39) per la seva banda assenyala, que la gran diversitat d'accepcions aparentment contradictòries, sorgeix del fet que l'animació sociocultural pot ésser entesa com una funció social, una actitud o una mentalitat, una professió i, fins i tot, com un conjunt de tècniques i mètodes específics. Finalment PETRUS (1989:245), atribueix la profusió terminològica a la manca d'un model de desenvolupament cultural i d'un paradigma de desenvolupament comunitari.

Dins aquest "maremàgnun" de raons i contra-raons, hi han autors que intenten sistematitzar, la manca

de sistematització interna del concepte de l'animació. Així GOMEZ (1988:12-13) caracteritza aquest tema per:

- * Un llenguatge polisèmic (manca d'un llenguatge codificat i fronteres semàntiques imprecises i poroses) i,

- * una manca de models de referència comuns (cada model d'intervenció és diferent en funció del context en el que neix; manca una teoria vàlida, generalitzable a qualsevol model d'intervenció).

Aquests dos problemes provoquen ambigüitats de definició, d'objectius i de concepció, que variaran en funció dels paràmetres o dels plantejaments en que la pràctica o el projecte concret es situï. Pensa també aquesta autora que l'ambigüitat del concepte es veu reforçada encara per dues raons més. Una estructural, atès que no existeix un cos teòric elaborat i confrontat des de la pràctica, i una altra històrica, ja que els models d'intervenció seran diferents segons la seva filiació originària.

Amb aquest estat de coses la postura que sembla més coherent és la de:

- * D'una banda afirmar la provisionalitat de les definicions que s'han donat sobre l'animació sociocultural, i,

* d'una altra, demanar que es segueixi investigant en el lèxic, significat i contingut de l'animació sociocultural (3), a fi i efecte de contribuir, cada cop més, a una major clarificació i univocitat conceptual.

(3) Conclusiones de les taules tres i quatre del "I Congreso de Animación Sociocultural" celebrat a Madrid a la UNED. Abril, 1989. Document Mimeografiat.

2. ELS INTENTS DEFINITORIS

Les ja quasi quatre dècades que l'animació sociocultural porta de vida han estat prolífiques en intents per a delimitar llur contingut. Si bé és cert, com s'ha afirmat anteriorment, que aquest no resulta encara unívoc, també ho és que les temptatives per aconseguir-ho han estat nombroses i molt variades en el seu apropament.

Cada autor, en funció de variables tan desiguals com la seva adscripció ideològica, el camp acadèmic o professional del que prové i llur pertinença a grups o associacions, entre altres, s'acosta a la delimitació conceptual de l'animació sociocultural amb la seva particular visió. Aquest fet ha estat causa de l'existència d'estratègies diferenciades en l'enfoc de la delimitació, concreció i formulació del contingut conceptual de l'animació sociocultural.

A partir de la literatura existent hom agrupa en vuit els abordatges o procediments que els diferents autors utilitzen per a conceptualitzar l'animació sociocultural. S'ha de dir, però, que no sempre s'utilitzarà un procediment en exclusiva. Es normal que els estudiosos facin servir, fins i tot, dos o tres procediments simultàniament. Aquests són:

- 1.- Definicions formalitzades, donades per un autor o un grup, entitat o associació, a partir de llur experiència o reflexió.

En aquest cas fóra important destacar que, en funció de factors com els assenyalats abans, l'èmfasi el posarà cada definició respectivament en elements com: la participació comunitària, el desenvolupament social, la creació cultural, la difusió cultural, la descentralització, la vida associativa, la interrelació personal, el caràcter instrumental, les finalitats o els objectius, les activitats, les tècniques, els postulats o principis basals, el treball amb grups, la presa de consciència individual i col·lectiva, el desenvolupament comunitari, el caràcter tecnològic i la dinamització i transformació social. El llistat d'autors fóra molt extens (4).

(4) Per citar alguns : (CHARPENTREAU, 1964), (IMHOF, 1966), (THERY, 1967), (DEL VALLE, 1971:14), (LIMBOS, 1972:11), (SIMONOT, 1974), (MOULINIER, 1974), (VAN ENCKEVORT, 1976:77), (H. DE VARINES, 1979), (SIMPSON/UNESCO, 1979:99), (LABOURIE, 1980), (HERRERO/DE DIEGO, 1980:13), (CONTESSA, 1980), (DELGADO, 1982:15), (BARRADO, 1982:14), (ANDER-EGG, 1982: 26), (QUINTANA, 1984:513), (TRILLA, 1985:62), (DE LA RIVA, 1986:127), (CARIDE, 1986:11), (MARCHIONI, 1987:63), (PUIG, 1987:12), (CASTRO, 1987:51), (ARMENGOL, 1988:35), (PLACER, 1988:73), (LOPEZ DE AGUILETA, 1988:94), (CEMBRANOS/MOSTESINOS/BUSTELO, 1988:13) i (VENTOSA, 1989:65)

2.- Definicions i/o caracteritzacions en negatiu.

També en aquest cas els autors, a partir de llurs reflexions o experiències, elaboren una concepció sobre l'animació sociocultural que pren la forma: Allò que no és animació sociocultural. Quasi bé tots els autors, en un moment o altre dels seus escrits, utilitzen aquest procediment (5). L'autor més representatiu d'aquesta manera de fer és BARRADO (1982), que diu, entre altres coses, que l'animació sociocultural no és una educació mecanicista i culturalista, no és una popularització ni un entreteniment, no és la utilització d'unes tècniques asèptiques, no és una suma d'accions inconnexes ni un calendari d'activitats i, finalment, tampoc no és una mercantilització.

(5) A mode d'exemple: "...no és simplement un conjunt d'accions de divulgació cultural" (TRILLA, 1985:63). "No treballa en l'aire...no importa tant el producte de l'activitat com els processos...no depend de la genialitat, carisma o capacitat de treball d'una persona" (LOPEZ DE AGUILETA, 1988:97).

3.- Definicions i/o caracteritzacions tretes a partir de la ponderació de definicions elaborades per altres autors.

Amb aquest procediment els autors elaboren, o bé la seva pròpia definició (com seria el cas de CARIDE, 1986:106) o bé seleccionen aquells trets comuns a totes les definicions, confeccionant amb ells un llistat de les característiques més destacables de l'animació sociocultural.

VICHE, per exemple, procedeix d'aquesta forma. Després d'analitzar diverses definicions, conclou amb els següents elements comuns a totes elles:

- a) L'animació sembla ésser un conjunt de tècniques socials d'intervenció.
- b) El grup social i el territori són elements base i mitjans per al procés d'intervenció.
- c) L'animació es basa en una pedagogia participativa.
- d) L'animació crea processos.
- e) Ha de crear situacions de transformació social.
- f) Ha de tendir envers la creació de cultura.

g) Ha de tendir a millorar la qualitat de vida i a afavorir els processos de comunicació i socialització (6).

D'una manera semblant aborda SIMPSON el problema, amb la particularitat que ell pren una concepció de cada país (entre ells: França, Suïssa, Bèlgica, etc.). La seva anàlisi el porta a afirmar que les definicions:

"D'una banda graviten al voltant de nocions de vida personal, oci, treure el major partit possible de les possibilitats ofertes per una societat donada; tot això implica una idea d'adaptació. D'altre banda subratllen la necessitat que la població participi en el canvi de la col·lectivitat, en definitiva de la societat, que ella mateixa suscita."
(1979:60)

ALVAREZ (1986:202) per la seva banda, assenyala que l'animació sociocultural reconeix i assumeix el decisiu paper que juguen els grups en la societat. Es per això que centra, tant l'estudi com la intervenció, no en els individus aïllats, sino reunits en agrupacions de diferents tipus. Que l'animador treballa en i amb els col·lectius és quelcom en el que coincideixen diferents definicions. D'altre banda -i segons aquest autor- en elles es repetirien verbs com: participar, dinamitzar, transformar, animar, canviar, etc, que posarien l'èmfasi en el paper d'aquest professional en la creació, estímul i revitalització de les citades agrupacions.

(6) Aquesta informació es pot trobar d'igual manera en, pp. 16-17, VICHE, M.(1986), i en pp. 15 VICHE, M. (1989). En aquest segon llibre es pot trobar també un annex (el N°. 1. Pp. 177-78) amb tot un seguit de definicions sobre animació sociocultural.

Una de les anàlisis que, en aquesta línia, més fortuna ha fet és pot ser la de MOULINIER (1973:12-14), que proposa, com a resultat del seu estudi, dos nuclis que permeten contemplar dues animacions diferenciades:

* **"Donner la vie"**: donar vida o reviure; donar l'ànima a qui no la té o l'ha perduda. El tipus d'animació que es desprèn d'aquest nucli es caracteritza per un tarannà directiu i/o paternalista. L'autor el distingeix per **"l'agir sur"**, l'actuar sobre, des de fora del col·lectiu i/o la situació.

* **"Mettre en relation"**: posar en relació, fer de mediador o d'intermediari entre algú i el seu entorn. En aquest cas, l'autor parla de **"l'agir dans"**, l'actuar en o amb, des de dins mateix del grup o la situació. L'animació resultant propicia, a diferència de l'anterior, una relació horitzontal, al mateix nivell dels participants.

El llistat no s'esgota aquí i hi ha d'altres autors que s'apropen d'aquesta manera a la conceptualització de l'animació sociocultural (7).

Un cas un tant especial d'utilització d'aquest procediment és el seguit per VENTOSA (1989:62-65) per elaborar, a partir dels materials documentals produïts

(7) Per citar alguns altres: Cfr. Pp. 15-18, GOMEZ Opus. Cit.; Cfr. Pp.14-18, BESNARD, P. Opus. Cit.; Cfr. Pàg 57. DE LAS HERAS, J. (1984).

en el Consell d'Europa, una conceptualització actualitzada de l'animació sociocultural. L'anàlisi filosòfic-hermeneùtica de les definicions la realitza aquest autor a partir de les categories (explicitades anteriorment) que defineix MOULINIER: "donner la vie", "mettre en relation"; ambdues són considerades claus hermenèutiques d'un mateix procés. El marc de referència filosòfic l'estableix amb les categories filosòfiques transcendència-immanència; que es converteixen -segons l'autor- en dimensions inseparables de l'animació sociocultural: "immanent com a facilitadora de mitjans" i "transcendent com a cultiu de finalitats". Tota aquesta anàlisi constitueix el marc de referència per a extreure, més que una definició de definicions, un esquema paradigmàtic que permeti abordar les definicions d'una manera sistemàtica. En aquest sentit redueix a tres els components elementals de l'animació: un subjecte, una acció i un destinatari.

Succeeix també en algun cas que aquesta segona forma d'abordar les definicions es dona al contrari, és a dir, s'assenyalen els trets característics i, a continuació, es presenten, per a cadascun d'ells, les definicions que els venen a reforçar (8).

(8) Fora el cas del toms I dels manuals de la UNED sobre Animació sociocultural. Pp. 77-83. En aquest cas, els trets característics són : 1.- Donar vida. (AMBLES, 1984:188), (SIMPSON, 1974:10) i altres. 2.- Posar en relació. (MAILLO, 1979:32), (DEL VALLE, 1971:14) i altres. 3.- Participació en el desenvolupament de la comunitat. (COULON, 1971:18-19) i altres.

4.- Definicions i/o conceptualitzacions inferides a partir de l'etimologia del mot "animació".

Amb aquest procediment es pretén averiguar el contingut semàntic d'un terme a partir del seu sentit originari. Sembla ésser que el mot "animació" té una doble arrel llatina amb un "transfons grec que la fonamenta" (VENTOSA, 1989:60). Segons aquesta arrel trobem en l'animació dos sentits:

* Animació com "anima": amb un sentit d'ànima, de vida, d'alè vital, revitalitzador.

* Animació com "animus": amb un sentit de moviment, de dinamisme, d'incitació a l'acció.

Aquest apropament etimològic ha estat realitzat entre altres per autors com : VENTOSA (1989:60), DEL VALLE (1972:36), MAILLO (1979:31-32) i LE VEUGLE (1974:18).

5.- Definicions i/o caracteritzacions a partir d'uns eixos, d'uns processos o d'unes tendències que travessen, interseccionen o conformen l'animació sociocultural.

Els diferents autors pretenen amb aquest abordatge dotar de sentit la pràctica sociocultural. Amb la definició de tendències, eixos i/o processos s'està proporcionant a l'animador orientacions i pautes concretes per a les seves intervencions.

Quatre són els eixos, segons ARMENGOL (1988:43-48), al voltant dels quals s'han d'orientar les intervencions i els programes: a) la cultura, b) la comunitat i l'associació, c) l'educació i la formació, i d) la quotidianitat.

L'apropament de VICHE (1989:16) al problema s'orienta més aviat cap a la definició. Ell diu que definir l'animació sociocultural passa per retrobar tres realitats tan complexes com el propi concepte, que situarà precisament en la seva intersecció. Aquestes tres realitats-eixos foren: l'educació en el

temps lliure, la creació cultural i la participació ciutadana.

MONERA (1988:86) per la seva banda, parla en termes de processos. Segons aquesta autora, l'animació sociocultural, independentment de l'àmbit específic d'aplicació, sembla implicar tres processos conjunts: un procés de desenvolupament, un procés de posta en relació i un procés de creativitat.

6.- Caracteritzacions de l'animació sociocultural a partir de la formulació de tota una sèrie de trets sistemàtics i/o variables definitòries.

Aquest és, potser, un dels procediments més utilitzats pels estudiosos que s'han acostat al tema sociocultural. També, en molts casos, aquests elaboren els seus llistats de característiques a partir d'estudis realitzats per altres investigadors. Pocs són els autors que, en un lloc o un altre dels seus escrits, no caracteritzen l'animació mitjançant una sèrie de trets sistemàtics (9).

Tal vegada, un dels exemples més complets que sobre formulacions de l'animació s'hagin realitzat des de tesis o punts claus fóra aquell en què l'autor "destil·la", a partir de la literatura escrita, sobre tot a França, el que són els "pilars i les bigues mestres de l'edifici de l'animació":

"a) Tots subratllen la creació i efervescència de col·lectius i grups que volen ésser significatius, per les seves propostes, en un territori.

b) Hom insisteix en la importància de la comunicació social: del tu a tu, del veïnatge i de l'altre com a ciutadà amb el que col·laborar per a estructurar una ciutat vivible.

c) La figura de l'animador sociocultural i l'equip d'animació és indispensable per afavorir, provocar i nodrir el desenvolupament de grups i programes col·lectius.

(9) Alguns dels autors que utilitzen aquesta tècnica foren: VAN ENCKEVORT (1976:76), QUINTANA (1986:27), DE CASTRO (1987:51-52), MARTIN (1988:72), LOPEZ DE AGUILETA (1988:94-98), VICHE (1989:17), etc.

d) Totes les aportacions aposten per pedagogies actives i no autoritàries per al desenvolupament dels grups i els equipaments, la comunicació i l'autonomia de les comunitats i les persones.

e) No abunden malauradament les referències als condicionants territorials i socioeconòmics. Són bàsics.

f) L'animació és sovint més un programa d'activitats i equipaments en què participar que una metodologia que faciliti processos per a integrar-se i potenciar en els grups que activin la comunitat territorial.

g) L'animació és un mètode eficaç per a desvetllar consciències passives i còmodes vers una més ampla llibertat personal i comunitària que comporta el pensament crític i l'acció personal i grupal, la transformació d'estructures econòmiques, polítiques i culturals i la subversió de la monotonia i la burocràcia allà on hi sigui.

h) Poques aportacions insisteixen en la cultura. El que és el mateix, que la cultura treballa per a un canvi cultural en les actituds, les maneres de relacionant-se, de crear...." (PUIG, 1988:22-23).

7.- Definicions i/o caracteritzacions de l'animació des d'una perspectiva bidimensional o bé destacant la bidimensionalitat com a element constituent del procés sociocultural.

L'abordatge antinòmic, a l'igual que en l'educació, és característic en l'animació sociocultural. Aquest procediment consisteix en interpretar el fenomen de l'animació des de perspectives o categories contraposades. El procediment que segueix VENTOSA (1989:95) (descriu en el punt tres) es podria classificar també dins aquest grup (malgrat que, en el seu cas, totes les categories no són necessàriament contraposades). De fet, aquest autor caracteritza específicament a l'animació sociocultural com un fenomen "bidimensional", al·ludint al doble sentit que travessa el concepte des de diferents punts de vista: etimològic (anima-animus), metodològic (reflexió-experiència), axiològic (finalisme-instrumentalisme), ontològic (allò que s'ha de donar-allò donat), etc. Des d'aquest mateixa perspectiva antinòmica, LABOURIE (1988:132) caracteritza l'animació sociocultural com la "seu d'un enfrontament permanent entre factors de conservació i factors de canvi."

VAN ENCKEVORT (1976:77) per la seva banda, parla de contradiccions en comptes d'antinomies, i així, descriu a l'animació considerada:

- * com a tècnica i/o com actitud de treball.
- * com a professió específica i/o com una qualitat comú a diferents professions.
- * com la responsabilitat d'una institució i/o com la disponibilitat per a un grup.
- * con una "act-upon" i/o com acció exercitada des de l'interior.

L'abordatge, finalment, que realitza BARRADO (1988:215-224) intenta trobar sentit a l'animació interpretant-la des de "el públic i el privat", "els professionals i el voluntariat", "allò reglat i allò no reglat", "els tècnics i els polítics", "allò pròpi i allò aliè" i finalment, "allò que és conjuntural i el que és permanent".

8.- Definicions i/o caracteritzacions que posen l'èmfasi, es centren, destaquen i/o desenvolupen un aspecte concret del procés d'animació sociocultural.

També aquest apartat agrupa una gran quantitat d'autors, diferenciabls, fins i tot, pel punt que cadascú destaca. Em limitaré però, a citar alguns d'aquests punts i alguns exemples d'autors que els desenvolupen.

Malgrat que hom diu que el veritablement definitori de l'animació sociocultural no són tant les activitats com la manera de dur-les a terme, hi ha autors que o bé les defineixen, o bé les recullen, o bé donen criteris per a seleccionar-les (10).

Hi ha qui posa l'èmfasi en els àmbits d'intervenció o, fins i tot, en el context en què sorgeix el fenomen sociocultural, utilitzant aquest recurs per a diferenciar, a partir d'aquí, diversos tipus d'animació (11).

Altres autors parlen, sobretot, de funcions que l'animació aconsegueix o ha d'aconseguir en la

(10) Per exemple, LABOURIE (1988:133); PUIG/TRILLA (1987:201-202); ARMENGOL (1988:50), etc.

(11) Per exemple VENTOSA, (1989:96); ANDER-EGG (1982:43).

societat actual i dels models que, en aquest sentit, se'n generen (12).

Una línia conceptual important és aquella que relaciona l'animació sociocultural amb la política cultural que ha de dur a terme cada govern (13). Hom diu que la primera no té sentit si no és emmarcada i definida a partir de la segona, que és qui la determina.

Per últim, i amb l'ànim d'acabar un llistat que no vol ésser exhaustiu, assenyalar que molts autors destaquen el que són els postulats, valors i/o bases en que es fonamenta l'animació sociocultural (14).

En definitiva, tots aquests abordatges del problema, a l'igual que les diferents definicions de l'animació sociocultural, tradueixen els enfocos vivencials, ideològics, acadèmics i/o professionals dels autors. Certament, amb els seus apropaments s'ha ampliat i enriquit considerablement el bagatge de coneixements teòrico-instrumentals que en l'actualitat es posseeix sobre l'animació sociocultural. Encara, però, no s'ha trobat una clau hermenèutica suficientment simple i clarificadora com per a unificar i homogeneïtzar les diferents línies,

(12) Cfr. Pp.26-32, BESNARD, P. (1988).

(13) Analitzada per exemple per SIMPSON, J. A. (1976) i GROSJEAN/INGBERG (1976).

(14) Per exemple, QUINTANA, J. M. (1986:17) SIMPSON, J. A. (1976:15-18); Cfr. Pp. 27-28, en LOPEZ DE CEBALLOS/SALAS (1987:27-28).

concepcions i tendències subjacents en aquest camp. Diu DE LA RIVA (1988:209) que no existeix un "proyecto comú" entre els que treballen des de l'animació sociocultural. Davant aquest problema, o bé es troba aquesta clau unificadora (que no uniformitzadora), que doti de sentit totes les intervencions, o bé ens haurem de plantejar, potser, a renunciar a la idea d'un projecte comú, sostenidor de l'edifici de l'animació sociocultural.

Tal vegada, un dels apropaments més útils i clarificadors dels que s'han realitzat en els últims anys hagi estat el de TRILLA (1989) en el seu article "Animación sociocultural, educación y educación no formal". Aquest autor planteja sis nivells d'elaboració teòrica en animació sociocultural. Aquests nivells són:

a) Nivell metateòric.

En aquest nivell es pretén descobrir quin és el discurs propi de l'animació sociocultural, la seva consistència i els elements o determinants per a construir-lo. La pregunta fonamental en aquest nivell fóra: és ciència, tecnologia, teoria pràctica, ideologia, etc.?

b) Nivell sistemàtic-conceptual.

En aquest nivell es treballa sobre conceptes, paraules i taxonomies i s'intenta sistematitzar-les com el contingut propi de l'animació sociocultural.

c) Nivell ideològic-ètic-polític.

Aquest nivell s'ocupa bàsicament de les finalitats, els compromisos, les bel.ligeràncies. Com assenyala l'autor:

"Sembla que per definició, en la seva pròpia essència l'animació sociocultural ha de tenir un component ideològic, ètic, polític, que es tradueixi en termes de bel.ligerància social." (1989:20)

d) Nivell descriptiu-explicatiu de la realitat sobre la que s'actua.

En aquest nivell es pretén obtenir el millor coneixement possible sobre la realitat en la qual es vol intervenir.

e) Nivell metodològic o tecnològic.

Correspon en aquest nivell l'elaboració dels procediments més eficaços per a la consecució dels objectius que s'han previst amb la intervenció.

f) Nivell d'elaboració experiencial.

En aquest nivell els propis agents analitzen sobre el terreny la seva experiència per a extreure'n els coneixements que permetin poder optimitzar experiències posteriors.

Amb aquests nivells d'elaboració, l'autor ens proporciona un bon instrument d'anàlisi per a descobrir i discriminar els diferents discursos que, sota l'epígraf

genèric d'animació sociocultural, se'ns presenten habitualment barrejats i sense cap tipus de delimitació. Crec que l'instrument que hi aporta permet d'una banda ordenar una realitat teòrica fins ara desordenada. De fet, ha estat aquest desordre qui ens ha fet parlar fins ara de l'animació sociocultural com d'un concepte "vague", "ambigu" i "desestructurat". Amb aquest instrument, hom pot delimitar el pes específic de cada nivell d'elaboració en els diferents discursos elaborats i en els que se n'elaborin d'ara endavant. Tanmateix, d'altra banda, permet definir clarament i prèvia els termes específics utilitzats o el nivell en el que cadascú dels autors inserirà el propi discurs.

3. L'OPORTUNITAT DEL NOM

"...la pluralitat de perspectives, enfocs, formes, idees i criteris que femegen el quefer diari d'aquesta àrea de l'acció sociocultural que hom ha convingut en denominar amb l'imbècil terme d'animació." (HERNANDEZ, 1982:5).

Aquesta és, potser, una de les qualificacions més explícitament fortes aplicades a la definició nominal del tema que ens ocupa. Però no és l'única, i sembla recollir un cert malestar de determinats autors per la inadequació entre el mot "animació" i l'heterogeni ventall de pràctiques i intervencions que hi engloba (15).

Hi ha hagut autors que, malgrat reconèixer les possibles imprecisions del terme (16), han optat clarament per la seva acceptació. Hi ha qui, finalment pensa que,

(15) Una reflexió sobre la manca d'oportunitat del terme es pot trobar en FERNANDEZ, J. A. (1988). En aquest article s'assenyalen crítiques com : "camp ampli (d'intervenció) i per tant difús" (P.99), "..terme que difícilment pot evitar un ressò messiànic" (P.99), "L'enorme quantitat d'adjectius que ha calgut juxtaposar al terme animació és un bon indicador que, potser, sota el mateix nom s'encobreixen realitats difícilment homologables" (P.100), ".. no se'ls fa cap favor (a les pràctiques socials) encaixant-les en un esquema acadèmic pre-establert" (P.100).

(16) Entre ells PUIG, (1988:32) i DELGADO, E. (1988:8).

"..allò que importa no és el nom, sinó els continguts, i no cal saber que s'està fent animació per a fer-la en a la pràctica." (LOPEZ DE AGUILETA, 1988:98)

Certament, com han assenyalat diferents autors, el mot "animació" resulta imprecís i dificulta veritablement que el seu contingut es tecnifiqui, concreti o professionalitzi. Tanmateix, el pas del temps i les conceptualitzacions elaborades al voltant del seu contingut pels diferents autors, demostren que finalment aquest mot és no solament el més acceptat, sinó que, paradoxalment, en resulta també el més unívoc o, si més no, el que referencia de manera més clara el contingut al qual ens referim. Els últims anys han vist l'aparició d'altres termes, en molts casos pretesament més específics, que volien desbancar el mot animació. Termes com "processos socioculturals" o "intervenció sociocultural" referencien certament el contingut propi de l'animació i han estat assajats en diferents congressos i escrits. Malgrat tot, tampoc no podem dir que defineixin o delimitin millor que el primer el nostre àmbit d'estudi. És el segon, "intervenció sociocultural", el que sembla haver estat més acceptat, sense eliminar, però, el d'animació que és el que amb més freqüència es segueix utilitzant. Cal assenyalar també la importància que, en aquest sentit, pot tenir l'acceptació per part del Consell d'Universitats del "Diplomat en Educació social". Aquesta acceptació i la de l'animació sociocultural com a branca específica d'especialització pot enllestir d'una vegada aquesta discussió.

Des de la meua perspectiva hi ha dues raons per a l'acceptació plena del mot "animació", bo i essent conscient, fins i tot, de la seva manca de precisió.

Un primer criteri per a la seva acceptació fóra de tipus etimològic. Com s'ha assenyalat amb anterioritat, animació significa, des d'aquesta perspectiva, alè i/o ànima, i moviment i/o dinamisme. Tots els processos d'intervenció sociocultural estan, o han d'estar, si volen integrar el que hom denomina animació, payoutats i impregnats per aquests dos sentits (17). Realitzacions diametralment oposades són considerades animació si estimulen/inciten/desperten/"alè-nten" i/o porten als individus a prendre el protagonisme de la seva pròpia vida (moure's, posar-se en moviment) per a, conjuntament amb els altres, lluitar/avançar/crear les condicions necessàries per a millorar la seva qualitat de vida. Des del punt de vista etimològic, el mot "animació" designa al mateix temps l'objectiu (dinamitzar, moure's) i el tarannà (alè-ntar, animar) de la intervenció sociocultural.

El segon criteri és de tipus pragmàtic. Malgrat les discussions al voltant del mot, és innegable que el terme ha fet fortuna, com asseveren, entre altres coses, la quantitat d'articles i llibres que l'utilitzen en llur títol. Sóc conscient que un argument d'aquest tipus té poc

(17) Com s'explicitarà en el següent punt, m'incloc entre els que pensen que l'animació es defineix i caracteritza fonamentalment i bàsicament per la seva particular manera de fer.

valor científic, tot i que penso, d'altre banda, que la seva acceptació pot contribuir a reforçar el sentit etimològic, i que no resoldrem el problema inventant-nos d'altres noms que, o bé designaran altres realitats (18) diferents o inclús més específiques, o bé contribuïran a indefinir o confondre encara més un panorama, ja ara, prou problemàtic.

S'opta doncs, per animació sociocultural com a definició nominal per a un camp d'intervenció tan heterogeni, variat i ric, com el que s'intentarà descriure i conceptualitzar en el següent apartat.

(18) Sempre des del meu punt de vista. Fora el cas de DELGADO (1989:100), que en el seu article "La gestió cultural en els 90", pp. 95-103, en opus. Cit., sembla proposar la substitució de "l'animació sociocultural" per la "gestió cultural".

II.- ANIMACIO SOCIOCULTURAL, EDUCACIO I CONCEPTES AFINS:
ELEMENTS DE L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL

A.- L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL COM A PRACTICA EDUCATIVA:
CONCEPTES AFINS

B.- ELEMENTS DE L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL

A.- L'ANIMACIO SOCIOCULTURAL COM A PRACTICA EDUCATIVA:

CONCEPTES AFINS

En aquest punt s'analitzen :

1. Animació sociocultural i Educació.
2. Animació sociocultural i conceptes relacionats.

1. ANIMACIO SOCIOCULTURAL I EDUCACIO

S'han de rebutjar les definicions com a procediment fonamental per a establir significats. Els conceptes només es poden definir en funció d'altres conceptes amb significats que venen ja donats. (....) Un diccionari és inútil a menys que ja es coneixin els significats de moltes paraules. (CHALMERS, 1988:112)

Com assenyala CHALMERS, una definició no té cap valor si no definim, al mateix temps, cadascú dels elements que la componen. Tanmateix, després del recorregut realitzat per les diferents definicions, que al llarg d'aquests últims anys, han donat els autors sobre l'animació sociocultural, sembla no tenir gaire sentit que ara vinguem nosaltres a afaigir una més al ja excessivament llarg llistat. Hem d'establir, però, un punt de partida a partir del qual poder posar en relació l'objecte que ens ocupa amb d'altres conceptes amb els que es troba relacionat. La definició que hom presenta no afegeix res de nou al que ja han dit els diferents autors i de fet, ve a recullir elements que previament ells havien tractat.

Entenc l'animació sociocultural com "un procés susceptible d'intervenció tecnològic-educatiu en una

comunitat delimitada territorialment, que tè per objectiu convertir als seus membres, individualment i socialment considerats, en subjectes actius de la seva pròpia transformació i la del seu entorn, de cara a la consecució d'una millora de la qualitat de vida." (1).

Constitueix un procés d'intervenció perquè l'animació sociocultural és acció sobre, en, amb, per, i per a la comunitat; perquè succeeix en un temps previament definit i seqüencialitzat en unes fases que pauten el seu inici, el seu desenvolupament i el seu fi.

Pot ser tecnològic, perquè és possible articular estructuralment els coneixements suministrats per diferents ciències (Psicologia, Sociologia, Antropologia, Ciències de la Informació, etc.) per a aplicar-los, en forma de tècniques, a la consecució d'objectius pràctics i concrets (millora de la qualitat de vida, en qualsevol de les seves múltiples facetes). I és clarament educatiu, perquè és l'educació qui suministra el marc referencial per a l'acció; és l'educació qui assenyala el "patrò" (pattern) d'home i, en consecució de societat, a aconseguir: un home nou, conscient de llur situació en a la societat i en a la vida, que participa cooperativament amb els seus veïns per aconseguir una societat més justa i adaptada en major mesura a les necessitats de les persones.

(1) Cfr. Pag. 1. UCAR, X. (1989) " Las relaciones entre el animador profesional, el animador voluntario y la comunidad". Comunicació presentada al "I Congreso de Animación Sociocultural". UNED. Madrid.

El procés d'intervenció es produeix en una comunitat concreta, delimitada territorialment i constituïda per persones amb noms i cognoms.

Per últim, l'objectiu perseguit es defineix tant a nivell personal com a social. Si l'home progressa, millora la seva qualitat de vida, és perquè actua sobre sí mateix i sobre el seu entorn. El procés d'animació sociocultural preten restituir a l'home concret, a l'home del carrer, el protagonisme perdut i actualment a les mans d'una minoria, una élit, que es constitueix en rectora d'allò que els demés hem de pensar, sentir, fer, desitjar, esperar, etc. Aquest protagonisme, individual i comunitari, és el que permetrà anar aconseguint a poc a poc una millora en la qualitat de vida. CEMBRANOS i altres (1988:13) diuen que un dels objectius de l'animació sociocultural és aconseguir desenvolupar la "intel·ligència social" o, el que és el mateix, constituir col·lectius amb capacitat de donar una resposta intel·ligent (raonablement apropiada) als problemes que s'els presenten. L'animació sociocultural constitueix, en aquest sentit, una aposta pel futur, i els seus fruits, a l'igual que els de l'educació, no són resultat d'hores o de dies sinó de messos, anys i generacions.

L'animació sociocultural es converteix així en un instrument d'intervenció comunitaria que actua sobre, en, amb, per, i pel desenvolupament sociocultural, i que es

caracteritza per ésser especialment adient per a una intervenció flexible, creativa, desenfadada i eficaç.

Les relacions entre l'educació i l'animació sociocultural han estat estudiades amb profusió pels autors des de diferents perspectives (2). Que l'adscripció de l'animació sociocultural és educativa és quelcom que ja hem assenyalat en l'anàlisi de la definició apuntada i en el que no abundarem. Creiem, seguint a TRILLA que:

"... no sembla massa fructífer intentar aquest procediment (comparació) obstinant-se en cercar diferències entre l'animació sociocultural i l'educació. L'amplitud semàntica d'aquest últim concepte dificulta i inclús impossibilita aquesta tasca." (1989:37)

Malgrat tot hi ha un paral·lelisme que, per la seva evidència, no ens podem estar de resaltar. Fa referència a la concepció que sobre l'animació sociocultural té MOULINIER. Assenyalavem, en el capítol anterior, que aquest autor conceptualitza dues visions diferenciades de l'animació. Hom pot relacionar-les, com es fa en el següent quadre, amb la doble concepció etimològica de l'educació.

(2) QUINTANA, J.M. (1986); MONERA, M.L. (1986); REQUEJO, A. (1986); COLLADO, M. i ALVAREZ, V. (1986); CARIDE, J.A. (1986); ANDER-EGG, E. (1988); MARCHIONI, M. (1988); ARMENGOL, C. (1988); PLACER, F. (1988); TRILLA, J. (1989).

EDUCARE

Activitat que consisteix en guiar o proporcionar des de fora allò necessari.

"DONNER LA VIE"

Donar l'anima a qui no la té o l'ha perduda.

"l'agir sur": actuar sobre. Animació paternalista o amb un tarannà directiu.

EDUCERE

Activitat que consisteix en extreure de dins a fora, en canalitzar les potencialitats ja existents en el subjecte

"METTRE EN RELACIO"

Fer de mitjançar entre algú i el seu entorn.

"l'agir dans": actuar en o amb. Animació que possibilita relacions horitzontals.

QUADRE N°. 1: Paral·lelisme entre les concepcions etimològiques de l'educació i la doble concepció de l'animació d'en MOULINIER.

L'animació sociocultural és una pràctica educativa global. Amb això hom vol assenyalar que afecta a totes les facetes de la persona i del grup social. Tanmateix significa que la intervenció sociocultural incideix sobre tot allò ideològic, econòmic, polític, cultural, social, relacional, etc. L'animació sociocultural constitueix així un fenomen multidimensional tant pel caràcter i contingut de la intervenció com pels objectius perseguits. Amb l'adscripció a l'àmbit de l'educació es posa de manifest, un cop més, el paper primordial de tot allò educatiu en els processos de transformació i canvi social.

2. ANIMACIO SOCIOCULTURAL I CONCEPTES RELACIONATS

Hem parlat de l'animació com d'un fenomen multidimensional situat en l'àmbit de l'educació. Ara, ens cal delimitar com es relaciona aquest tipus d'intervenció amb les disciplines específiques del camp educatiu i amb altres fenòmens de la vida sociocultural. L'ambigüitat i la indefinició de molts d'aquests conceptes ha provocat un confusionisme terminològic que ha portat sovint a una utilització indiscriminada dels mateixos. Aquest apartat preten introduir ordre en aquest confusionisme, delimitant aquests conceptes a partir de les seves relacions amb l'animació sociocultural.

Hom relaciona a continuació l'animació sociocultural amb :

- * L'educació permanent; l'educació formal, no formal i informal; l'educació d'adults; l'educació popular; l'educació en el temps lliure.

- * La pedagogia social.

- * L'acció cultural, l'acció sociocultural, l'acció assistencial i l'acció cívica.

* L'extensió i difusió cultural; l'animació cultural; la gestió cultural; i la política cultural.

* La promoció social, la promoció participativa i la promoció sociocultural; el desenvolupament comunitari.

2.1. Animació sociocultural i educació permanent.(3)

Pot ser el primer concepte amb el que l'hauríem de relacionar, per la seva globalitat específica (tant és així, que hi ha qui l'ha equiparat al d'educació), fora el d'educació permanent. Hom considera que s'ha de començar assenyalant amb DE SANCTIS (1989) que aquest concepte, per manca de cap concretització específica fins al moment actual, constitueix una utopia contemporània. Quan es parla d'educació permanent es vol significar d'una banda :

"..la idea-guia per a la realització de un sistema educatiu continu i coherent, obert a tot i per a tota la vida." (DE SANCTIS, 1989:199),

i, d'un altra, una presa de posició (NASSIF, 1983:348), un estat de receptivitat general, d'aprenentatge constant i actiu davant la realitat canviant i el món. Ambdues vessants, projecte educatiu biogràfic i manera específica de viure i interpretar el món, constitueixen una realitat antiga en quan a llur conceptualització, molt recent però, pel que fa al seu desenvolupament. Segon TRILLA, l'educació permanent fa la seva aparició com a concepte pedagògic important en la segona meitat del nostre segle (1985:44).

(3) Per un aprofundiment sobre les relacions entre aquests dos conceptes hom pot consultar els articles assenyalats a la nota (2) i SIMPSON, J.A. (1976); FERRANDEZ, A. (1986); ANDER-EGG, E. (1987); MARIN, R. y otros (1988); MENA, B. (1990).

Si hom diu que l'educació permanent engloba tot l'univers educatiu i considerem l'animació sociocultural adscrita al camp de l'educació, és evident que constituirà un subconjunt (QUINTANA, 1986:17) o una estratègia d'aquella. D'altre banda, les característiques conformadores de l'animació sociocultural (no estar limitada ni a espais i temps concrets ni a una edat determinada, entre altres,) la fan especialment adient per una intervenció que no solament abasti tota la vida de l'individu, sinó que, a més a més, potenciï i desenvolupi actituds de formació personal i grupal adaptades als continus canvis que experimenta el context socio-professional.

ANDER-EGG planteja l'animació sociocultural i l'educació permanent com l'anvers i revers d'una mateixa realitat:

"* L'educació permanent està centrada en la necessitat d'una capacitació continua i en el desenvolupament de noves actituds culturals, acordes amb els canvis que es produeixen a la societat.

* L'animació sociocultural procura superar i vèncer les actituds d'apatia i fatalisme, en relació a l'esforç per a aprendre durant tota la vida que és allò sustancial de l'educació permanent." (1987:70)

Manca assenyalar per últim que, segons SIMPSON, existeix una unitat fonamental entre ambdós conceptes (1976:21), atès que l'un i l'altre han nascut del mateix objectiu social: la democràcia cultural o, el que és el mateix, la creació d'una societat democràtica que estimuli, en igualtat d'oportunitats, la participació creativa de tots els seus membres en la consecució d'una millora sustancial en la seva qualitat de vida.

2.2. Animació sociocultural i educació formal, no formal i informal. (4)

Definit l'univers educatiu mitjançant les categories explicitades per COOMBS i els seus col.laboradors en 1973 (TRILLA, 1985:14) com educació formal, no formal i informal, els autors inclueixen l'animació sociocultural en l'àmbit de l'educació no formal (COLLADO/ALVAREZ, 1986:77), (PLACER, 1988:73), (TRILLA, 1989:38). Aquesta inclusió es fonamenta en el fet que l'animació sociocultural aconsegueix, entre altres característiques, ésser intencional, vivencial, crítica, creadora, contextualitzadora, centrar-se en les necessitats dels destinataris, la utilització de metodologies actives i participatives, la manca de requeriments acadèmics i administratius per a la participació en les seves activitats i la manca de limitacions en quant a temps i espais per a la seva realització.

TRILLA (1989:41) però, matitza que, malgrat aquesta adscripció, l'animació sociocultural es projecta, tant pels contextos en els que actua (institucionals no formals -U.U.P.P., centres d'educació en el temps lliure- ;

(4) Per un aprofundiment en les relacions entre aquests conceptes es poden consultar els articles citats a la nota N^o. (2) i TRILLA, J. (1983 i 1985).

educativament informals -espais urbans oberts, A.A.S.S.- ; institucionals propis de l'educació formal -instituts de segona ensenyança-) com per les activitats (estructuralment no formals -curs d'economia domèstica- ; configuració informal -festa popular- ; formal -motivar i facilitar als adults l'accès a la prova de majors de 25 anys, per exemple-) que promou, en els altres dos sectors.

2.3. Animació sociocultural i educació d'adults.

(5)

Al Document final, elaborat per experts de tot l'estat a partir de les formulacions fetes per les universitats de Barcelona a les "Jornades sobre la formació d'educadors i agents socioculturals" (1988) es va considerar que l'educació d'adults contemplava tres línies específiques d'intervenció:

- a) L'educació bàsica d'adults (E.B.A.)
- b) La formació ocupacional/laboral (F.O./L.)
- c) L'animació sociocultural (A.S.C.)

Aquesta formulació definia l'animació sociocultural com un dels mètodes específics per a la formació dels adults. De la mateixa manera que en el cas de l'educació permanent, l'animació sociocultural constitueix una metodologia especialment adient per a l'educació d'adults. No hem d'oblidar que en els seus orígens l'animació sociocultural arrela en els processos de d'educació i cultura popular que es donen sobre tot en joves i adults, el que vol dir que, malgrat s'hagi estès, amb el seu desenvolupament, a d'altres edats, el seu

(5) Per un aprofundiment en les relacions entre aquests conceptes es pot consultar, QUINTANA, J.M. (1986); PUENTE/FERRANDEZ y otros (1986); ANDER-EGG, E. (1988); VENTOSA, V.J. (1989).

naixement està històricament vinculat a la intervenció sobre l'àmbit dels adults.

L'animació sociocultural en relació a l'educació d'adults pren dues funcions:

- a) Serveix de complement als processos d'educació bàsica d'adults i de formació ocupacional, atès que connecta i contextualitza els aprenentatges instrumentals i ocupacionals amb la realitat del carrer.
- b) Constitueix en sí mateix una metodologia específica d'intervenció sobre els adults. Com a tal metodologia es proposa dotar als individus i als grups socials de instruments que complementin, perllonguin i/o perfeccionin les seves capacitats i possibilitats de participació social.

En tots dos casos, l'animació sociocultural preten treure als adults de l'apatia i contribuir a la creació de xarxes relacionals i de grups organitzats que actuïn en el seu territori, sobre la seva pròpia història, i sobre una realitat sociocultural en perpetu estat de canvi.

Cal indicar, per últim, que l'animació sociocultural, en tant que educació d'adults, respon també al principi de la democràcia cultural, que és qui inspira totes les seves realitzacions.

2.4. Animació sociocultural i educació popular.(6)

L'educació popular es va desenvolupar a finals del segle XIX. Es fonamentà en la idea que el saber i la cultura resideixen només en els sectors il·lustrats i iniciats. El seu objectiu bàsic consistí en democratitzar la cultura escolar fent-la extensiva a totes les capes socials, especialment a aquelles culturalment desafavorides. Però cercava quelcom més que una mera transmissió de sabers i coneixements com la que es produïa a les poques escoles existents. Pretenia que els individus integressin la cultura a partir de la seva comprensió dels fenòmens socials i culturals. Aquest moviment estava molt vinculat a les ideologies polítiques de l'època, pel que les accions culturals i els continguts educatius es veien sovint impregnats per discussions, lluites i reivindicacions de tipus polític. Va ésser aquest el marc en el que es varen desenvolupar les Universitats Populars, els Centres d'Instrucció pública, els Instituts de Cultura Popular i altres iniciatives de similars característiques.

(6) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, QUINTANA, J.M. (1984); LOPEZ DE CEBALLOS/SALAS (1987); SIMONOT, M. (1988); PALARD, J. (1989); NUÑEZ, C. (1989); BESNARD, P. (1990).

QUINTANA (1984:504) defineix les finalitats de l'educació popular:

- a) Compensar les carències de l'època, és a dir, la manca d'escoles.
- b) Proseguir l'acció escolar.
- c) Superar la formació intel.lectualista donada a l'escola.

En quan als limits, aquest mateix autor assenyala que aquests venien donats sobre tot pel fet que l'educació popular es centrà bàsicament en les activitats d'oci i no es va proposar la formació unitaria i global de la persona.

L'educació popular constitueix el "caldo de cultiu" en el que es genera l'animació sociocultural. SIMONOT (1988:114) afirma que la primera va desaparèixer en favor de la segona, deixant un sector que, per la seva pròpia importància, s'autonomitzà: l'educació permanent. Aquest autor mostra amb un esquema les semblances i diferències entre l'educació popular i l'animació sociocultural (veure pàgina següent).

EDUCACIO POPULAR	ANIMACIO SOCIOCULTURAL
OBJECTIUS	
La cultura tè a veure amb la desigualtat davant el saber escolar i els coneixements. L'objectiu és un públic popular, p.e. desafavorit culturalment i escolar. Es cerca la democratització del saber en una pretensió de canvi social progressista.	La cultura tè a veure amb una manera d'ésser amb les coses i les persones. L'objectiu és tot el món sense distinció. Es cerca la realització de cadascú, responsabilització en a la vida social.
AGENTS	
Educadors populars Militants permanents escassos Militants altruistes: Sense formació professional Sense títols reconeguts	Animadors Professionals nombrosos Altruistes: Formació Títols reconeguts
INSTITUCIONALITZACIO	
Associacions Sense equipaments Sense empresari públic Empresaris privats escassos Subvencions Financiació inexistent Sense estatut professional Sense centres de formació	Associacions Equipaments col·lectius Empresaris públics Empresaris privats Subvencions Financiació pública Reivindicació i preparació d'un estatut professional Centres de formació privats i públics, universitaris.

QUADRE N°. 2: Relacions entre l'educació popular i l'animació sociocultural. (Pres de SIMONOT, 1988:115)

Matitza SIMONOT que en l'animació sociocultural subsisteixen elements de l'educació popular com ara el voluntariat, el militantisme, les subvencions i l'associacionisme. Malgrat tot, ni el voluntariat ni el militantisme tenen el mateix sentit, atès que ara (i cada cop més, amb la institucionalització de l'animació sociocultural) els animadors són professionals i per exercir la seva professió necessiten títols acreditadors d'una formació.

Per acabar, indicar amb PUENTE (1986:12), que en l'actualitat, l'adjectiu "popular" ha de tenir només un significat; no pot limitar o delimitar els conceptes de cultura i educació, ans al contrari, ha de posar l'èmfasi en el seu caràcter universal i democràtic.

2.5. Animació sociocultural i educació en el temps lliure (7)

En l'actualitat un i altre concepte formen part de la mateixa reflexió. Això no implica però, identitat conceptual. D'alguna manera, hom pot dir que, a partir de principis metodològics diferenciats i d'una equivalència teleològica, l'animació sociocultural ha vingut a continuar i ampliar el camp d'acció de l'educació en el temps lliure.

En parlar de l'educació en el temps lliure el punt de referència obligatori el constitueix la revolució industrial, que defineix un temps pel treball i un altre pel descans després d'una esgotadora jornada laboral. Aquesta relació treball-temps lliure anirà evolucionant a mesura que evoluciona la societat industrial i post-industrial, fins arribar a la ja clàssica concepció tridimensional de l'oci com a espai de temps, com activitat i com actitud; concepció sobre la que es varen fonamentar les primeres intervencions educatives en el temps lliure. El marc definit pel temps lliure es convertia així en un espai idoni per a la formulació d'unes intervencions

(7) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, PUIG/TRILLA (1987); V.V.A.A. (1987); GOMEZ, C. (1988); ARMENGOL, C. (1988); IZULAIN/FERNANDEZ (1988); ARMENGOL, C. (1989).

educatives específiques, diferents de les que es produïen en altres marcs temporals, com ara l'escola o la família.

És en els anys seixanta quan comencen les primeres intervencions pedagògiques en el lleure. Venien a recollir tota una tradició que, sense una referència específica al temps lliure (aleshores es parlava d'"aire lliure"), postularen les bases del que seria en el futur el projecte pedagògic del lleure. Des de finals del segle XIX, les col·lonies de vacances, l'escultisme i els moviments infantils i juvenils, gestats fonamentalment a l'empar de l'església catòlica, entre altres, constituïren el basament sobre el que s'edificà la pedagogia del temps lliure.

ARMENGOL (1989:29) defineix així alguns dels trets principals que configuren l'educació en el temps lliure com a moviment educatiu:

- a) Un projecte transformador com a base per un projecte educatiu.
- b) Intencionalitat educativa formalitzada.
- c) Concepció integral de l'educació.
- d) La persona com a subjecte de l'educació.
- e) L'assumpció del temps lliure com a possibilitat i de l'oci com a projecte.
- f) La institucionalització de l'educació en el temps lliure (creació de centres de temps lliure).

En els anys vuitanta els conceptes de temps lliure i d'oci han sofert una transformació en el seu sentit i en la seva significació per efecte, entre altres, de qüestions com la disminució de la jornada de treball, l'augment de l'esperança de vida, l'impacte dels mass-media i de les grans indústries culturals, l'arribada de la societat tecnològica, el consum desenfrenat i la realitat de les grans concentracions urbanes. Com a conseqüència d'aquests canvis, i de la paral·lela evolució del moviment de l'educació en el temps lliure, s'ha vist la necessitat d'ampliar el seu àmbit d'intervenció i, fins i tot, d'incloure's en un procés de reflexió-acció més ampli que abastés el conjunt dels col·lectius socials. D'aquesta manera la pedagogia del temps lliure, centrada exclusivament en els nens i adolescents, ha extès el seu àmbit d'intervenció al conjunt de la població.

El pas de la pedagogia del lleure a l'animació sociocultural no ha estat un trencament o, com assenyala ARMENGOL (1989:18), "una reconversió oportunista o una pèrdua o renúncia a la seva identitat", sinó un producte de la pròpia evolució científica i social. Malgrat tot, en les discussions científic-professionals persisteix una certa polèmica sobre si l'animació sociocultural ha de subsumir la pedagogia del lleure o si, pel contrari, aquesta té una personalitat pròpia que permet, tot i dins la mateixa reflexió que la primera, mantenir un tipus d'intervenció diferenciada.

2.6. Animació sociocultural i pedagogia social.

(8)

Ja hem definit l'animació sociocultural com una tasca d'intervenció educativa en l'àmbit d'allo sociocultural. Li hem assignat també el caràcter de procés tecnològic que persegueix resoldre amb eficàcia situacions de la vida quotidiana, en ordre a la millora de la qualitat de vida. Aquestes característiques, juntament amb altres com ara llur incidència en el procés de socialització dels individus, permeten parlar de l'animació sociocultural com d'una estratègia d'intervenció socio-educativa susceptible d'ésser inclosa en el marc referencial de la nova pedagogia social.

Hom parla de "nova pedagogia social" seguint les directrius proposades per COLOM (1987). Diu aquest autor que el resorgir, en els últims anys, de la pedagogia social s'ha d'entendre com a conseqüència directa de la implantació del sistema democràtic en el nostre país, qüestió que generarà una serie de demandes de caire socio-polític que exigien una resposta pràctica i eficaç. La pedagogia social tradicional, més centrada en allò teòric i amb pretensions de "moralitat social", a partir d'una

(8) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, CARIDE, J.A. (1986); COLOM, A.J. y col. (1987); TRILLA.J. (1989).

dedicació quasi exclusiva al tema de la inadaptació social infantil i juvenil, difícilment podia donar aquesta resposta. L'evolució de la societat reclamava doncs, una nova articulació entre teoria i pràctica que possibilités una intervenció més adaptada a la realitat social. Com assenyala COLOM:

"La nova relació entre pedagogia social i educació social s'ha de donar en l'acció, entesa com un element coordinant entre la teorització normativa, pròpia de la pedagogia social, i l'aplicabilitat d'aquesta normativa mitjançant estratègies adients, que defineixin i donuin suport a l'acció intervencionista sobre la realitat. Sota aquesta perspectiva, l'objecte de la pedagogia social no seria, exclusivament, conèixer la realitat educatiu-social, sinó transformar-la, intervenint en ella a través de pressupostos i estratègies de tipus educatiu, per a la consecució d'objectius pedagògics o socials que suposin o hagin suposat, un canvi o una modificació en el comportament dels individus (aprenentatge en definitiva de conductes)." (1987:20)

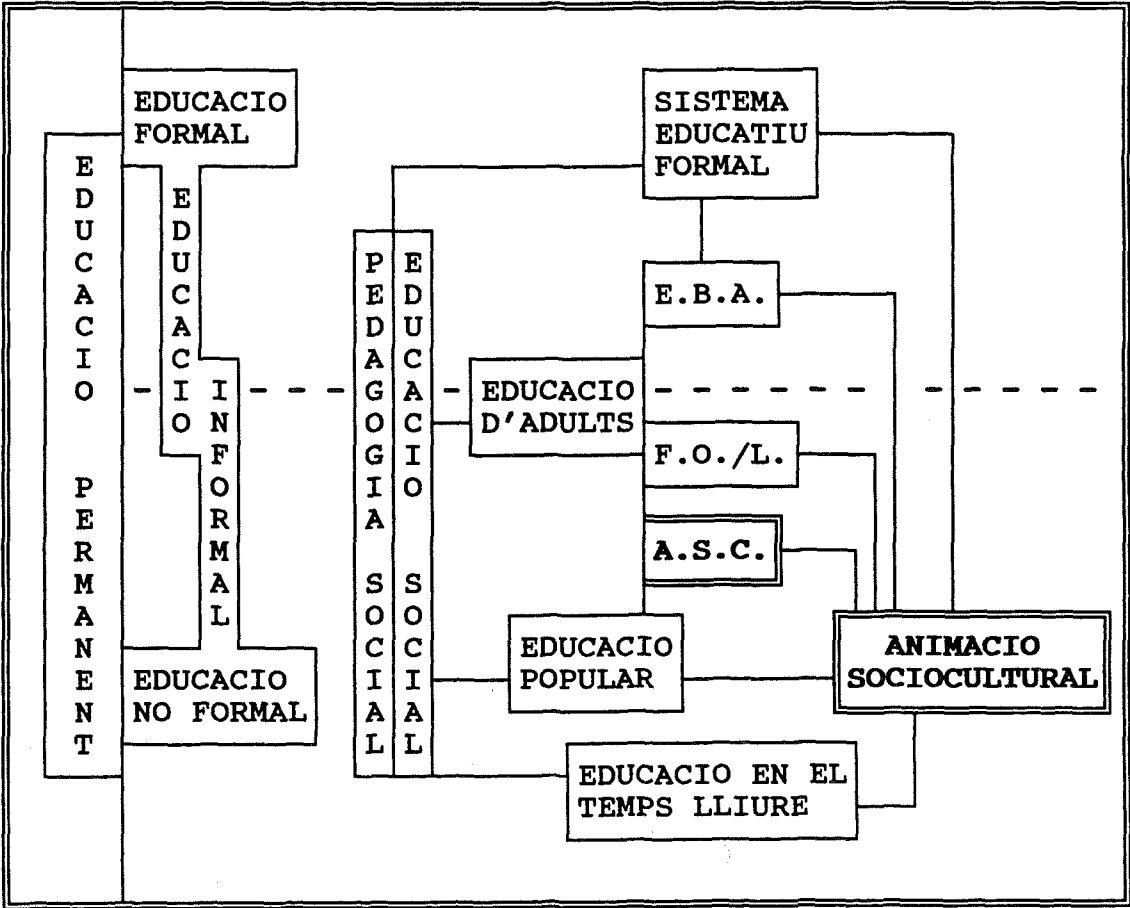
La "nova pedagogia social" s'emmarca així en una concepció tecnològica i en una línia pràctica i professional més d'acord amb la realitat actual.

La pedagogia social, com a reflexió-intervenció socio-educativa constitueix el marc científic, normatiu i racionalitzador de l'educació social (CARIDE, 1986:119), àmbit genèric en el que contemplem una metodologia d'intervenció com l'animació sociocultural.

2.7. Quadre descriptiu-explicatiu de les relacions entre l'animació sociocultural i les disciplines educatives relacionades en aquest estudi.

No es preten amb aquest quadre recollir l'heterogeni i ampli vano de disciplines que componen l'univers educatiu, sinó solament aquelles amb les que en aquest estudi hem relacionat l'animació sociocultural.

QUADRE N°. 3: Relacions entre l'animació sociocultural i algunes disciplines educatives.

Hom pot veure en aquest quadre com l'educació permanent, com a projecte educatiu biogràfic i/o manera d'entendre la vida, abasta tot l'univers educatiu. Altrament dit: qualsevol tasca o element educatiu en pot formar part d'allò que hem convingut en denominar educació permanent.

Dividim aquest univers educatiu en educació formal i educació no formal que, com ja s'ha assenyalat, tenen fronteres cada cop més difoses, pel que les separem amb una línia segmentada. Traversant i formant un tot difícilment dissociable amb aquests dos tipus d'educació situem l'educació informal.

La pedagogia social i l'educació social se situen sobre tot dins l'àmbit de l'educació no formal, encara que, per les fronteres difoses de les que hem parlat, poden fer incursions en el sistema educatiu formal. Un exemple fòra el cas de les activitats d'animació sociocultural realitzades a l'escola. Dins el camp d'actuació de la pedagogia i la educació social ubiquem l'educació d'adults, l'educació popular i l'educació en el temps lliure. L'educació d'adults, subdividida en educació bàsica d'adults (E.B.A.) que incluim dins els sistema d'educació formal, la formació ocupacional/laboral (F.O./L.) i l'animació sociocultural (A.S.C.). Tant la primera com la segona poden utilitzar metodologies, enfoccs o activitats d'animació sociocultural en els seus

desenvolupaments. És per això que les hem connectades, en el quadre amb l'animació sociocultural.

D'altra banda, també l'educació d'adults està connectada amb l'educació popular que, com assenyala SIMONOT, donarà lloc a l'animació sociocultural. La tercera línia definida és l'educació en el temps lliure que, malgrat nèixer independentment de l'animació sociocultural, avui es troba inclosa en la mateixa reflexió.

2.8. Animación sociocultural i acció cultural, acció sociocultural, acció assistencial, i acció cívica. (9)

Que l'animació sociocultural constitueix una acció és quelcom que, aquestes alçades, resulta indiscutible. Que és acció "amb" i acció "sobre" els individus, els grups i les comunitats, és també quelcom recollit per MOULINIER i ressenyat suficients vegades. Ara bé, la pregunta que hauriem de respondre fora: a quin tipus d'acció correspon l'animació sociocultural?

Per a respondre aquesta pregunta prenc el quadre que, a partir de l'elaboració d'en J. FRANCH i E. DELGADO, adapten P. LOPEZ DE CEBALLOS i M. SALAS (1987:116) i li afageixo una columna més amb el desenvolupament de l'acció cívica (veure pàgina següent).

(9) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, V.V.A.A. (1982); QUINTANA, J.M. (1984); BARRADO, J.M. (1984); ANDER-EGG, E. (1986); MONERA, M.L. (1986); MARCHIONI, M. (1987); LOPEZ DE CEBALLOS/SALAS (1987); CUSSO, J. (1988); SALAS, M. (1988); SALAS, M. (1989).

TIPUS/CARACTERÍSTIQUES	ACCIO CULTURAL	ACCIO SOCIO/CULTURAL	ACCIO ASSISTENCIAL	ACCIO CIVICA
OBJECTIU BASIC	Creació i difusió corresponent.	Expressió i trobada.	Compensació terapèutica ajuda.	Participació solidària.
SERVEIX PER A LA INTERPRETACIO DE	L'experiència de la humanitat.	L'experiència quotidiana.	La necessitat.	L'experiència quotidiana.
ELABORA	La sensibilitat.	La identitat.	La demanda.	L'ètica en el quotidià
GENERA PRIMORDIALMENT	Símbols. Crea.	Solidariats i identificacions. Crea i recrea.	Integració social. Recrea i reproduïx.	Solidariats i identificacions. Crea i recrea.
ESTABLEIX COMUNICACIONS ENTRE	Experts i posa en relació obra i públic.	Individus i grups. Relacions horitzontals.	Benefactors i beneficiaris. Relacions verticals.	Persones en els grups. Relacions interpersonals.
REQUEREIX INFRAESTRUCTURES DE	Creació i difusió.	Difusió i trobada.	Ajuda i transmissió	Trobada.
ES PRODUÏX EN	Vivers artístics.	Associacions i xarxes de relacions.	Centres d'ajuda per a la marginalitat.	Associacions i xarxes de relacions.
CATALITZA	Un auto-servei.	Servei i auto-servei	Serveis.	Serveis.
FUNCIO SOCIAL	Atestació o contestació	Atestació o contestació	Atestació de la societat.	Atestació o contestació

QUADRE N°. 4: Relacions entre l'acció cultural, sociocultural, assistencial i cívica.

A partir d'aquest quadre hom pot comprovar que l'animació sociocultural participa dels quatre tipus d'accions. Això no vol dir, però, que aquestes intervencions s'acabin amb l'animació sociocultural. Totes quatre abasten un camp més ampli, i l'animació sociocultural constitueix una intervenció que actua només sobre una part d'aquest camp.

D'altre banda, hem d'assenyalar que difícilment trobarem un tipus d'acció com les indicades en estat pur. En la pràctica de la intervenció, allò cultural, sociocultural, cívic i assistencial resulta gaire bé impossible de delimitar.

Respecte a la incidència d'aquests tipus d'accions a la realitat de l'estat, LOPEZ DE CEBALLOS/SALAS, indiquen (SALAS, 1988:201), a partir d'una investigació realitzada en 1986 en els Centres de Formació d'Animadors Socioculturals (C.E.F.A.S.C.) (10), que la modalitat predominant es la socio-assistencial.

(10) Aquesta investigació es troba recollida en el llibre LOPEZ DE CEBALLOS/SALAS (1987).

2.9. Animació sociocultural i extensió i difusió cultural. (11)

Sota la perspectiva de la difusió cultural o de l'extensió cultural, com tradicionalment se l'ha denominada al nostre estat, existeix una concepció patrimonialista de la cultura. Segons aquesta concepció, la cultura pertany a una élit social que disposa dels mitjans necessaris per a crear-la i interpretar-la. La difusió cultural acosta la cultura (entesa com obres d'art) als estrats socials que no poden gaudir d'ella. En aquest sentit, la difusió cultural s'enmarca en la perspectiva de la "democratització cultural". ANDER-EGG la defineix com:

"Les diverses formes o modalitats que poden assumir la transmissió i/o representació de bens i obres culturals, creant les condicions per a que els possibles usuaris entrin en contacte amb el bé o servei cultural desitjat." (1989:229)

La difusió cultural com intervenció exclusivista d'animació sociocultural sobre els diferents col·lectius constitueix una perspectiva teòricament superada (encara que a la realitat social es segueix donant, com exclusiva intervenció, amb profusió). En l'actualitat la perspectiva dominant és la de la creació cultural enmarcada en un projecte de transformació

(11) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, GROSJEAN/IMBERG (1976); QUINTANA, J.M. (1984); TRILLA, J. (1985); ANDER-EGG, E. (1986); ANDER-EGG, E. (1987); ANDER-EGG (1989).

sociocultural, tot i que tampoc aquesta es pot donar en exclusiva. Si un col·lectiu no coneix, no ha vist mai, per exemple un obra de teatre, difícilment podrà disposar dels punts de referència necessaris per a dur a terme un montatge teatral i la seva representació. Qualsevol perspectiva progressista i global en animació sociocultural ha de contemplar inexcusablement ambdós tipus d'intervenció sociocultural.

Hom reproduceix a continuació un quadre en el que ANDER-EGG (1989:145) mostra les semblances i diferències entre la difusió cultural i l'animació sociocultural. Aquest autor entén la primera com a "cultura a l'abast de tothom" i la segona com el fet "que cadascú visqui i realitzi la seva cultura" (veure pàgina següent).

La cultura a l'abast de tothom	Que cadascú visqui i realitzi la seva cultura
Oferta cultural reservada de fet als consumidors de la cultura.	Promoció d'activitats culturals obertes per a tothom.
Públic/espectador: * recepció-passivitat * consum cultural	Participant/actor: * Participació-activitat
Es recolça bàsicament en l'accionar de la burocràcia cultural.	Impulsa la movilització cultural.
Política cultural des de la cúspide.	Política cultural des de la base.
Difusió de la: * cultura "museal" * cultura culta	Promoció de la: * cultura viva * cultura cultural i creativa.
Els "temples culturals" són els àmbits privilegiats de realització.	Les activitats es realitzen fonamentalment, el més aprop possible d'on viu la gent.
Produeix increment del mercat cultural.	Alenta el creixement de les activitats culturals.
Es recolça en una estratègia per a fer possible la participació de la gent en els beneficis de la cultura.	Es recolça en una estratègia de participació de la gent en la producció i en el gaudi dels bens culturals.
Tot això produeix: Anar envers la gent Cultura per a tots Accés a allò cultural És possible LA DIFUSIO CULTURAL	Tot això produeix: Partir de la gent Cultura per tots Participació cultural Crea condicions per a: LA TRANSFORMACIO CULTURAL

QUADRE N°. 5: Relacions entre la difusió cultural i l'animació cultural. (Pres d'ANDER-EGG, 1989:145)

2.10. Animació sociocultural i animació cultural.

(12)

El primer que es descobreix quan es llegeixen els primers textos sobre l'animació cultural és que fan referència al mateix contingut que en l'actualitat s'atribueix a l'animació sociocultural. Així es diu per exemple: "..el procés del desenvolupament socio-cultural comunitari (o animació cultural) es troba...." (DELGADO, 1981:7). Era el moment en que l'animació prenia "carta de naturalesa" al nostre estat. Heretada de la tradició francesa, constituïa aleshores un concepte que resumia totes les aspiracions de participació i protagonisme sociocultural de les persones, sotmeses, fins no feia gaire temps, a la més absoluta inacció i desinformació sociocultural. Llavors l'animació cultural pretenia, entre altres coses, la superació de la "difusió cultural", que reproduïa els esquemes d'una cultura patrimonial i elitista, i distanciava als individus de la creació cultural. Es deia aleshores que el terme "animació cultural" s'havia de reservar per "aquelles activitats i projectes de xoc, a primera línia de les estructures que

(12) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, SIMPSON, J. (1979); JOR, F. (1979); BARRENA, J. (1980); HERREROS/DE DIEGO (1980); V.V.A.A. (1981) ; DE LAS HERAS, J. (1984); DELGADO, E. (1984); PUIG, T. (1986); DE CASTRO, A. (1987); DELGADO, E. (1989) ; BESNARD, P. (1990); BOIX/VICHE (1990).

inviten als individus i als grups a integrar-se en l'univers que els envolta." (DELGADO, 1982:16-17).

Amb la normalització democràtica i l'impuls pres per l'animació en aquests últims anys, tant en l'àmbit teòric com en el de la praxis, el contingut específic d'ambdós termes ha estat clarificat, donant lloc a dues línies diferenciades d'intervenció sociocultural i generant, en molts casos, una polèmica sobre quina de les dues correspondria al contingut propi de l'animació sociocultural.

A França, la tasca d'animació cultural es manté com a línia específica d'intervenció. BESNARD defineix l'objectiu de l'animació cultural com el de "facilitar la trobada entre les obres d'art i el públic" (1990:123). Al nostre estat, l'animació cultural ha estat subsumida, fonamentalment en el marc de la intervenció municipal, pel concepte més ampli de "gestió cultural" (el tractem més endavant) i es presenta com a línia paral·lela o alternativa a la de l'animació sociocultural.

2.11. Animació sociocultural i gestió cultural.

(13)

Com s'assenyalat en els punts anteriors, la gestió cultural constitueix una nova perspectiva que ve a substituir, segons els seus defensors, a l'animació cultural i que es presenta, en molts casos, com a línia alternativa d'intervenció a l'animació sociocultural.

La gestió cultural constitueix una metodologia d'intervenció que pretèn coordinar d'una manera equilibrada els projectes creatius gestats en un territori amb les necessitats i exigències que aquest territori planteja. Com diu DELGADO:

"Gestionar la cultura és gestionar el conflicte entre projectes sorgits d'iniciatives creatives (i, com a tals, freqüentment particularistes, centrífugues i individualistes) i les exigències del territori, que obliguen a una visió de conjunt de necessitats de participació, cooperació i solidaritat." (1989:101)

Aquest conflicte es presenta -segons el mateix autor- sota dues formes diferents, o bé en el mercat, sotmés a les lleis de l'oferta i la demanda i concretat en la competència de preus i la imatge de marca, o bé, en l'Administració pública competint per gaudir d'una

(13) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, BARRADO, J.M. (1984); DELGADO, E. (1984); ANDER-EGG, E. (1986); PUIG, T. (1988); VICHE, M. (1989); DELGADO, E. (1989); BOIX/VICHE, 1990).

més sostanciosa part dels recursos disponibles. Si en el primer cas la competència era de tipus econòmic, en el segon és política. Tanmateix, ambdues formes de conflicte es donen o es poden donar simultàniament en el mateix projecte o servei.

Ja s'ha indicat que la gestió cultural constitueix una perspectiva superadora de la mera difusió cultural. També en l'antinomia producció-difusió cultural la gestió cultural ha de prendre un visió integradora, interrogant-se, en un estrat superior, sobre l'art i els diferents públics.

No t'è sentit presentar l'animació sociocultural i la gestió cultural com dues intervencions contraposades. Una i altra són intervencions compatibles i, fins i tot, desitjables en una intervenció que vulgui ésser veritablement global en un territori. La primera enfatitza la creativitat i la intel·ligència social, la segona la creació i difusió de productes culturals.

PUIG (1988:85 i seg.) diferencia ambdues intervencions en ordre als seus objectius i metodologies. La gestió cultural es fonamenta en xarxes de tecnoestructura i sovint de tecnocràcia, i vol basar la nova territorialitat en models culturals que promocionin la programació, planificació, previsió, perspectiva, creixement, abundància i organització, sempre envers l'eficàcia, el resultat, la rentabilitat i el

"cosmopolitanisme". Per la seva banda, l'animació sociocultural pretén l'elaboració de projectes de base territorial on l'autonomia, la identitat, allò local i particular, la diferència i tot allò subjectiu, estigui contemplat. La metodologia idònia consisteix en potenciar experiències innovadores concretes, mobilitzar grups, associacions, moviments de tipus socioeconòmic, cultural i polític. Amb paraules de PUIG, els animadors socioculturals, "són gent que no volen una societat programada....sinó participada." (1988:86).

Certament ambdós tipus d'intervenció són diferents. La diferència, però, no rau tant en les metodologies i els objectius, com en el "material" i en els "espais" on una i altre treballen. Malgrat que PUIG opta per la complementarietat d'ambdues intervencions sobre un territori, perspectiva amb la que ens identifiquem, les presenta, des del meu punt de vista, de manera massa diferenciada, quasi caricaturitzada. De la lectura de les seves pàgines quasi es pot inferir que la gestió cultural és una metodologia asèptica, freda, objectiva, i, fins i tot, desnaturalitzada, mentre que l'animació sociocultural fòra càlida, subjectiva i, sobre tot, més humana.

Ambdues, com a tecnologies socials, es basen en la racionalitat, planifiquen i programen els projectes que volen posar en marxa. Ambdues mobilitzen grups associacions i moviments socioeconòmics, culturals i polítics. Ambdues volen en definitiva, una societat

participada i planificada. Certament, dins l'animació sociocultural conceptes com ara planificació, racionalitat, previsió i programació, entre altres, han produït tradicionalment una mica de por. Aquest temor es justifica, des del meu punt de vista, no tant en els continguts propis dels conceptes (deïam abans que l'animació planifica, programa, etc.), com en una extensió hipotètica dels efectes que una intervenció en exclusiva d'aquest tipus (vull dir, únicament racionalista, que no tingués en compte tot allò fantàstic, imaginatiu i subjectiu que hi ha en les persones) sobre un territori concret podria produir. Una racionalitat conscient que no tot és racional i que sempre (sortosament) hi haura variables sorprenents i desconegudes, i impossibles per tant de manipular, no solament no ha de fer por, sinó que pot constituir-se en el camí més raonable i més humà per a la intervenció, sigui en forma de gestió cultural, sigui en la de l'animació sociocultural o en llur complementarietat, sobre qualsevol col·lectiu territorial. La càrrega negativa dels conceptes anomenats existeix únicament quan els pensem descontextualitzats, tancats i rígits, fòra per tant d'allò que és més humà, una relació amb el seu medi socioambiental.

És per treure la càrrega negativa dels conceptes que s'ha parlat sovint i, fins i tot, s'ha intentat definir l'animació sociocultural pel "tarannà" (GROSJEAN/INGBERG, 1976:29) (ANDER-EGG, 1981:77) (COLLADO/ALVAREZ, 1986:81) de la intervenció. Definir però,

aquest tarannà d'una manera específica, sempre ha resultat difícil per la inconsistència científica i, fins i tot, semàntica del terme. Així s'ha caracteritzat com: una intervenció diferent, festiva, desenfada i altres calificatius, que pretenien "humanitzar" les intervencions. És clar que existeix una "manera de fer" pròpia de l'animació sociocultural. Però aquesta es defineix no per quelcom tan ambigu com el tarannà, sinó per la utilització de sistemes de motivació i comunicació interpersonal que apel·len a la part més humana de les persones, a aquella que vol créixer amb i per la solidaritat, al sentit d'immanència transcendent, en termes filosòfics, que tots portem dins.

Dèiem que la gestió cultural i l'animació es diferenciaven sobre tot pels materials i els espais on treballen. Al referenciar materials em refereixo a l'èmfasi de la intervenció, que en el primer cas es posa bàsicament sobre la cultura com a producte humà (de creació, difusió i interrelació), i en el segon fonamentalment sobre les relacions humanes (com a intercanvi i posta en comú de la cultura). Una i altre pretenen com a finalitat el creixement de l'humanitat, com a col·lectiu conscient dels seus límits i possibilitats.

Parlar d'espais resulta més entenedor, des d'un punt de vista diferencial, entre l'animació i la gestió. L'animació sociocultural treballa sobre tot en i amb els centres cívics, les cases de cultura, els clubs de

joves, adults, i ancians, els centres associatius, les comunitats de veïns, etc. La gestió cultural, per la seva banda, treballa fonamentalment en i amb els museus, teatres, auditoris, sal·les d'exposicions, etc.

2.12. Animació sociocultural i política cultural.

(14)

Segons la UNESCO, la política cultural defineix el conjunt d'operacions, principis, pràctiques i procediments de gestió administrativa o pressupostaria que serveixen per a fonamentar l'acció cultural d'un Estat, tenint present que correspon a cada estat determinar la pròpia política cultural, en base als valors culturals, els objectius i les opcions que ell mateix es fixi. (ANDER-EGG, 1989:247).

L'aparició de les polítiques culturals, assignant als governs la responsabilitat de la vida cultural d'un país és molt recent. Es comença a parlar de política cultural quan els diferents governs entenen que la protecció del patrimoni cultural, la qualitat de vida, la creació artística i, en general, els valors culturals, són importants pel desenvolupament de les societats i les persones. La cultura deixa de ser pensada com a patrimoni d'uns pocs per a passar a convertir-se en quelcom que correspon i és cosa de tots. Es pren com a referència la

(14) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, SIMPSON, J.A. (1976); GROSJEAN/INGBERG (1976); JOR, F. (1979); SIMPSON, J. (1979) ; ESCOBAR, L. (1980); DELGADO, E. (1982); CONSEIL DE L'EUROPE (1983); QUINTANA, J.M. (1984); QUINTANA, J.M. (1986); ANDER-EGG, E. (1986); REZSOHAZY, R. (1988); PUIG, T. (1988); ANDER-EGG, E. (1989); BORJA, J. (1989); V.V.A.A. (1989); ANDER-EGG, E. (1989); CORNEJO, J. (1989); GARCIA, N. (1989); BESNARD, P. (1990); BOIX/VICHE, (1990).

Conferència Mundial sobre la Cultura, que va tenir lloc a Venècia al 1970. Des d'aleshores s'han succeït les reunions internacionals d'experts per a l'anàlisi d'aquesta problemàtica en concret, i la del desenvolupament cultural en general (15). El nostre estat ha estat immers en la reflexió que a tal efecte han dut a terme, al llarg d'aquests anys, el Consell d'Europa i el Consell de Cooperació Cultural.

Assenyalavem en el primer capítol del nostre estudi l'evolució que ha seguit la concepció de la cultura en els darrers anys. D'una concepció patrimonialista es va passar a la perspectiva de la difusió cultural i de la democratització cultural i, en l'actualitat, la concepció predominant és la de la democràcia cultural, que contempla la cultura com a lliure expressió i creació personal i col·lectiva dels individus.

Tota política cultural respon a una concepció ideològica de la societat i la cultura. En els procediments, les normes, en els recursos econòmics i humans assignats, en els projectes duts a terme i en els que no ho són, en cadascuna de les decisions al voltant de la política cultural, s'està definint i prefigurant el tipus de societat i cultura a viure, les interrelacions i

(15) Altres conferències internacionals, organitzades per la UNESCO, que s'han realitzat sobre la cultura han estat: EURO CULT (Helsinky, 1972), sobre polítiques culturals en Europa; ASIACULT (Yogyakarta, 1973), sobre polítiques culturals en Àsia; AFRICACULT (Accra, 1975) sobre polítiques culturals en Àfrica; AMERICACULT (Bogotá, 1978) sobre polítiques culturals en Amèrica Llatina i el Carib; BAGDAD (1981) Conferència de ministres dels Estats Àrabs encarregats de la cultura; MONDIACULT (Mèxic, 1982) Conferència Mundial sobre polítiques culturals.

els intercanvis entre els individus, les relacions amb el medi ambient; en definitiva, la vida sociocultural d'una col·lectivitat. A una societat estructuralment complexa i en continu canvi com la nostra, correspon una política cultural complexa i en perpetua evolució. Si la cultura constitueix, segons la concepció antropològica, tot allò que fa un poble, la política cultural s'ha d'ocupar d'analitzar, articular i estructurar els mitjans necessaris per, d'una banda, mantenir les tradicions i el folklore propis d'aquest poble, oferint, d'altra banda, la possibilitat de contrastar les realitzacions del present, i de propiciar l'aparició de nous elements culturals que el facin progressar, i això, mitjançant la participació de les persones i les comunitats. Cal, però, una definició previa d'allò que s'entén per cultura i per desenvolupament cultural.

És el concepte de cultura que tinguin els polítics, a més de les tensions, pressions i conflictes corresponents als que es trobin sotmesos, el que marcarà les línies definitòries de la política cultural. Però hi ha quelcom més. Sembla que en el futur immediat conceptes com "ingenieria de la cultura" o "disseny cultural", tractats amb profusió per la literatura de ciència-ficció, formaran part del quefer quotidià dels estats. Les implicacions que per a la vida de l'home del carrer tenen aquests conceptes són immenses. Ja en l'actualitat, una planificació política acurada en tot allò cultural, fonamentada en un tipus d'home, de relacions socials, de valors, finalitats, etc.,

permet estructurar i definir, al menys a nivell de grans línies, una societat predeterminada. L'evolució sociocultural ha posat a les nostres mans la possibilitat de planificar i definir el nostre futur per mitjà dels dissenys i polítiques culturals. Ara bé, per arribar en aquest utòpic futur cal reflexionar i analitzar elements com el paper que juguen i que han de jugar de les indústries culturals, el tipus d'home i de relació social que es vol primar, el paper dels mass-media com a configuradors dels individus, el tipus de cultura que es perfila o es vol perfilar per al futur, el pluralisme cultural i altres fenòmens que es produeixen a la realitat sociocultural actual. De totes maneres no hem d'oblidar que, malgrat tot, com assenyala ANDER-EGG:

"No s'ha de creure que la política cultural, el desenvolupament cultural, en general, sigui un tema que preocupi veritablement als governs. Entre els responsables polítics, freqüentment existeix una minusvaloració de la cultura. Apareix en tots els discursos i programes de govern, amb una importància equivalent a la salsa en els menús, i aquí, amb una funció semblant a la quinda en un pastís." (1989:110-111)

L'animació sociocultural, com una estratègia d'intervenció en tot allò social i cultural, constitueix una metodologia idònia al servei de les polítiques culturals dels països.

Per acabar aquest punt hom presenta, seguint a ANDER-EGG (1989: 248-249), els principis operatius (com una concretització dels de tipus ideològic/polític) que han de definir una política cultural que tingui com objectiu

estratègic la consecució d'una democràcia cultural. Aquests són:

- * El respecte al pluralisme cultural. Manifestat en el recolçament, promoció i potenciació de tot tipus de manifestació cultural que serveixi per al desenvolupament sociocultural dels individus i les comunitats.

- * La descentralització i desburocratització de les activitats culturals.

- * El respecte a la llibertat artística.

- * La realització d'activitats supletòries o subsidiàries.

Com que no és l'estat qui realitza fonamentalment la creació cultural, la seva política ha d'ésser de foment. Això vol dir que a l'estat li correspon la realització de totes aquelles activitats que, tot i ésser necessàries pel desenvolupament cultural de les col·lectivitats, no són impulsades des de la societat civil.

- * L'estat tindrà una actuació directa i indelegable. En tot allò referent a la conservació del patrimoni històric i cultural de la nació.

2.13. Animació sociocultural i promoció social,
promoció cultural, promoció participativa i
promoció sociocultural.(16)

A l'epígraf que encapsala aquestes delimitacions conceptuais assenyalavem el confusionisme terminològic existent al voltant de tots aquests conceptes amb els que estem relacionant l'animació sociocultural. La manca d'un contingut específic i precís de cadascú d'ells, fa que moltes vegades els autors, tot i utilitzant amb propietat els termes, contribueixin a confondre, encara més, un panorama ja prou embrollat. Així, per exemple, HERNANDEZ (1987) titula el seu llibre *Escritos sobre promoción sociocultural*, i encapsala la major part dels capítuls amb el mateix concepte. En el contingut de cadascú d'ells però, es parla d'animació sociocultural. Aquest mateix autor escriu :

"..una atenció normalitzada des de la Administració de l'Estat vers la promoció sociocultural, si es pretèn modernitzar la gestió de la cultura..." (1987:36)

Davant d'això sorgeixen les preguntes: promoció sociocultural i animació sociocultural són el mateix? La segona és un subapartat de la primera? La gestió cultural forma part de la promoció sociocultural?, etc.

(16) Per un aprofundiment en la relació entre aquests conceptes es poden consultar, HERREROS/DE DIEGO (1980); ANDER-EGG, E. (1984); DE LAS HERAS, J. (1984); ANDER-EGG, E. (1986); DE LA RIVA, F. (1986); HERNANDEZ, A. (1987); V.V.A.A. (1987); GARCIA CARRASCO, J. (1989).